

การศึกษากลวิธีการแปลและข้อผิดพลาดในการแปลคำและวลีทาง วัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพใน ภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง”

วีระชาติ ดวงมาลา

สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

อีเมล: veerachat.d@sskru.ac.th,

กนกพร นุ่มทอง

ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อีเมล: kanokporn.n@ku.th

รับบทความ: 10 พฤษภาคม 2565

แก้ไขบทความ: 13 กันยายน 2565

ตอบรับบทความ: 22 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ: : งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษากลวิธีการแปลและข้อผิดพลาดในการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ผู้วิจัยใช้การศึกษาโดยรวบรวมคำและวลีทางวัฒนธรรมที่พบในบทบรรยายใต้ภาพทั้งเรื่อง จากนั้นแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ ประเภทของคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏ กลวิธีการแปลและข้อผิดพลาดในการแปล ผลการศึกษาพบว่า 1. คำทางวัฒนธรรมในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม 2) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ 3) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม 4) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา 5) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษา 2. กลวิธีการแปลที่ใช้แยกออกเป็น 7 กลวิธี คือ 1) กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม 2) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ 3) กลวิธีการแปลโดยใช้คำบัญญัติ 4) กลวิธีการแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีวัฒนธรรมปลายทาง 5) กลวิธีการแปลโดยการอธิบายความ 6) กลวิธีการแปลโดยการละ 7) กลวิธีการแปลตรงตัว 3. ข้อผิดพลาดในการแปลที่พบแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) การแปลผิด 2) การแปลเกิน 3) การเลือกใช้คำไม่เหมาะสม จากผลการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ว่าเมื่อผู้แปลต้องแปลคำและวลีทางวัฒนธรรม ผู้แปลจำเป็นต้องศึกษาข้อมูล และเตรียมความรู้และความเข้าใจวัฒนธรรมของภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง เพื่อหลีกเลี่ยงการสื่อความหมายที่ผิดพลาด

คำสำคัญ: กลวิธีการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย; ข้อผิดพลาดในการแปล; การแปลคำและวลีทางวัฒนธรรม; ร่างทรง; บทบรรยายใต้ภาพ

A Study of Translation Strategies and Errors in Translating Cultural Words and Phrases from Thai to Chinese in “Rang Zong” Movie Subtitles

Veerachat Duangmala

Chinese Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University

Email: veerachat.d@sskru.ac.th,

Kanokporn Numtong

Eastern Languages Department, the Faculty of Humanities, kasetsart University

Email: kanokporn.n@ku.th

Received: 10th May 2022

Revised: 13th September 2022

Accepted: 22th December 2022

Abstract: This research aimed to study the translation strategies and errors in translating cultural words and phrases from Thai to Chinese in “Rang Zong” movie subtitles by collecting all cultural words and phrases subtitled throughout the movie and divided into three issues. The findings revealed as follows. First, the cultural words in the movie subtitles were related to five categories: 1) ecology and the environment, 2) object, 3) society, 4) religion, and 5) language. Second, the translation strategies were classified into seven strategies: 1) using borrowed words, 2) using broader meaning words than the original, 3) using terminology, 4) substituting with words in destination culture, 5) explaining, 6) omitting, and 7) using literal translation. Third, the errors found in the translation were classified into three categories: 1) mistranslation, 2) over-translation, and 3) inappropriate word choices. The study can be concluded that the translators need to study the information when translating the cultural words and phrases as well as to prepare cultural knowledge and understanding of the original and destination languages to avoid misinterpretation.

Keywords: Chinese–Thai Translation Strategies, Errors, Translating Cultural Words and Phrases, Rang Zong, Movie subtitles

泰国电影字幕中的泰汉翻译偏误与文化负载词翻译策略研究——以电影《灵媒》为例

张忠义

四色菊皇家大学汉语专业，四色菊，33000

电子邮箱：veerachat.d@sskru.ac.th

吴琼

泰国农业大学东方语言学系，曼谷，10900

电子邮箱：kanokporn.n@ku.th

收稿日期：2022-05-10

修回日期：2022-08-13

接受日期：2022-12-20

摘要：泰国电影字幕中的泰汉翻译偏误与文化负载词翻译策略研究——以电影《灵媒》为例本文以电影《灵媒》为例对泰国电影字幕中的泰汉翻译偏误和文化负载词翻译策略进行了研究，本文主要内容分为文化负载词的种类、翻译策略、翻译偏误三个部分。研究发现，1. 该电影字幕中的文化负载词共有五类：生态文化负载词、物质文化负载词、社会文化负载词、宗教文化负载词和语言文化负载词。2. 该电影字幕的翻译策略共有七类：音译法、增译法、公认法、文化等值法、注释译法、减译法和直译法。3. 该电影字幕的翻译偏误类型共有三类：误加、误用、遗漏。

关键词：汉泰翻译策略；误译；文化负载词翻译；《灵媒》；电影字幕

บทนำ

ในปัจจุบันภาพยนตร์ถือเป็นสื่อสำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการเข้าถึงของผู้คนจำนวนมาก ซึ่งนอกจากจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวทั้งด้านความบันเทิง ความสนุกสนาน ความรู้ และในขณะเดียวกันภาพยนตร์ยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ชมได้นอกจากนี้ภาพยนตร์ยังเป็นสื่อสำคัญในการเผยแพร่และสะท้อนศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ภาพพจน์ของสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง และแน่นอนว่าหากจะแผ่ขยายภาพยนตร์ไปในสังคมอื่น ๆ ที่มีบริบทภาษา และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างเครื่องมือในการถ่ายทอดบทภาพยนตร์ออกไป ซึ่งการแปลเป็นเครื่องมือและบทบาทสำคัญในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม

การแปลเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางภาษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยเกณฑ์ในการถ่ายทอดความหมายและข้อมูลข่าวสารจากภาษาหนึ่งไปยังภาษาหนึ่ง (ยูจิน ไนดา, 1982) ผู้เชี่ยวชาญด้านทฤษฎีการแปล ได้ให้ความหมายของการแปลไว้ว่า การแปลเป็นการถ่ายทอดความหมายของข้อความจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งโดยรักษารูปแบบของข้อความไว้ได้ตรงตามต้นฉบับ (สุพรรณิ ปิ่นมณี, 2554) กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญสำหรับนักแปลคือ เมื่อต้นฉบับนำเสนอเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจงในวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง นักแปลจำเป็นต้องแปลเพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้น ๆ ไปในตัวเสมอ จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่นักแปลต้องคำนึงถึงในการแปลงานทุกประเภท ในระหว่างแปลหากพบว่าภาษาต้นทางและภาษาปลายทางมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน นักแปลอาจจะพบปัญหาในการแปลเล็กน้อย แต่หากภาษาต้นทางและภาษาปลายทางมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาก นักแปลอาจจะเจอปัญหาที่มาจากความต่างด้านวัฒนธรรม จนส่งผลกระทบต่อความสามารถถ่ายทอดความหมาย และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมได้ ซึ่งผลงานด้านการแปลที่สามารถสะท้อนวัฒนธรรมผ่านสื่อบันเทิงต่าง ๆ มีอยู่หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การแปลเพลง การแปลนิยาย การแปลละครซีรีส์ การแปลบทภาพยนตร์ การแปลบทบรรยายใต้ภาพ เป็นต้น

การแปลบทบรรยายใต้ภาพ (Subtitle) เป็นงานแปลประเภทหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจอย่างกว้างขวาง ผู้แปลจะต้องถ่ายทอดความหมายในบทแปลที่ตรงกัน หรือใกล้เคียงกันกับต้นฉบับ ทั้งนี้เพื่อให้ได้งานแปลที่มีคุณภาพ ผู้แปลจะต้องเลือกคำแปลที่สามารถรักษา

ความหมายในภาษาเดิมไว้ได้ดีเหมือนเดิม และได้ความหมายในภาษาปลายทางที่ดี กลมกลืน เป็นธรรมชาติ ให้ความรู้สึกและอารมณ์เหมือนงานต้นฉบับ (วัลภา เออร์วาย, 2541)

ในแง่ของภาพยนตร์นั้น “ร่างทรง” เป็นภาพยนตร์ไทยแนวระทึกขวัญ สยองขวัญ ร่วมทุนผลิตโดยบริษัทในประเทศไทยและเกาหลีใต้ เข้าฉายรอบปฐมทัศน์ในเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติแห่งเมืองพูซ็อน เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2564 และเข้าฉายในโรงภาพยนตร์เกาหลีใต้ เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2564 ซึ่งในระยะเวลาต่อมาภาพยนตร์เรื่องนี้ได้รับรางวัลมากมาย เช่น ภาพยนตร์ยอดเยี่ยม (Bucheon Best Choice) ในเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติแห่งเมืองพูซ็อน ครั้งที่ 25 ภาพยนตร์ยอดเยี่ยมในเทศกาลภาพยนตร์นานาชาติมานิแอติก ภาพยนตร์ยอดเยี่ยมในเทศกาลภาพยนตร์สยองขวัญและแฟนตาซีซานเซบาสเตียน ครั้งที่ 32 และรางวัลชนะเลิศสาขาภาพยนตร์ พีเวอร์แห่งปีและนักแสดงนำหญิงสาขาภาพยนตร์พีเวอร์ ในรายการ Fever Awards ครั้งที่ 5

ภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” เป็นเรื่องราวการติดตามการถ่ายทอดเกี่ยวกับร่างทรงของผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้สืบทอดทายาทร่างทรงย่ำบาหยัน ซึ่งย่ำบาหยันเป็นตัวละครตัวหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นมากในบทภาพยนตร์ เปรียบเสมือนผีบรรพบุรุษผู้เป็นลี้ลับศักดิ์สิทธิ์ที่คอยคุ้มภัย ปกป้องคุ้มครองหมู่บ้านตามความเชื่อของคนในพื้นที่อันฮ็อน โดยในภาพยนตร์จะทำให้ผู้ชมได้ทราบถึงเรื่องราวความเชื่อเรื่องผี ร่างทรงและลี้ลับต่าง ๆ โดยระหว่างดำเนินการถ่ายทำสารคดีอยู่นั้น มิ่งผู้เป็นหลานสาวของนึ่งผู้เป็นร่างทรงย่ำบาหยันเกิดอาการแปลกประหลาดหลายอย่าง ทุกคนในครอบครัวต่างคิดว่ามิ่งผู้เป็นหลานสาวคนเดียวของครอบครัวจะเป็นผู้ถูกเลือกให้สืบทอดการเป็นร่างทรงคนต่อไป แต่เมื่อเวลาผ่านไปมิ่งกลับมามีอาการน่ากลัวขึ้นเรื่อย ๆ จนสมาชิกในครอบครัวเริ่มสงสัยว่าสิ่งที่เข้าไปสิงในกายของมิ่งเองอาจจะไม่ใช่ย่ำบาหยันอย่างที่ทุกคนคิด

ภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของคนฮ็อน โดยใช้ภาษาไทยและภาษาฮ็อนในการนำเสนอเป็นหลัก ดังนั้นในการนำเสนอภาพยนตร์จากภาษาหนึ่งไปยังภาษาหนึ่งนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้การแปลทบทวนได้ภาพมาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความหมายเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับผู้รับชม แต่ในบางครั้งการแปลไม่สามารถจัดปัญหาความแตกต่างด้านวัฒนธรรม

ไปได้ทั้งหมด ดังที่ (Berko, 1998, อ้างใน เมตตา วิวัฒนานุกูล, 2548) ได้กล่าวว่า แต่ละวัฒนธรรมมีระบบภาษาที่ต่างกัน ทั้งด้านไวยากรณ์ คำศัพท์ สำนวนและวิธีการใช้ เมื่อจะสื่อสารในอีกภาษาหนึ่ง ต้องทราบถึงกฎของสังคมและสภาพแวดล้อมด้วย เพราะเหตุนี้ การแปลถ้อยคำที่มีความหมายเฉพาะในวัฒนธรรมต้นฉบับ แต่ไม่มีในวัฒนธรรมปลายทางจึงกลายเป็นปัญหาของนักแปล ถึงแม้ว่าภาพยนตร์จะมีภาพซึ่งสามารถสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี แต่คำบางคำภาพก็ไม่สามารถสะท้อนความหมายออกมาได้อย่างถูกต้อง

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถสะท้อนกลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมในภาษาไทยเป็นภาษาจีนได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการแปลและข้อผิดพลาดในการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อผิดพลาดของการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” โดยนำรูปประโยค คำและวลีทางวัฒนธรรมจากบทบรรยายใต้ภาพอันได้แก่ เครื่องใช้ เครื่องแต่งกาย อาหาร ตึก อาคาร ค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี รูปแบบการดำเนินชีวิต กฎเกณฑ์ต่าง ๆ คำเรียกขาน คำอุทาน สำนวน การสื่อสารทางภาษา เป็นต้น มาศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมของทั้งสองภาษา รวมทั้งวิเคราะห์ของผิดพลาดที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงกลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพจากภาษาไทยเป็นภาษาจีน
2. ได้แนวทางในการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพ

นิยามคำศัพท์

คำและวลีทางวัฒนธรรม หมายถึง คำ กลุ่มคำ วลีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ เช่น เครื่องใช้ เครื่องแต่งกาย อาหาร ตึก อาคาร (วัฒนธรรมทางวัตถุ) ค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี รูปแบบการดำเนินชีวิต กฎเกณฑ์ต่าง ๆ (วัฒนธรรมทางสังคม) รวมถึง คำเรียกขาน คำอุทาน สำนวน (วัฒนธรรมทางภาษา) เป็นต้น

แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาทฤษฎีการแปลและข้อผิดพลาดในการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” จากภาษาไทยเป็นภาษาจีน จึงขอแบ่งแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแปลส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำและวลีทางวัฒนธรรม และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแปล

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของ “แปล” (กริยา) ไว้ว่า การแปลคือการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งมาเป็นภาษาหนึ่ง ทำให้เข้าใจความหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับคำจำกัดความที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการแปลไทย เช่น สัญฉวี สายบัว (2550) ให้ความหมายของการแปลว่า การแปลเป็นเรื่องของการถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับสู่ฉบับแปล ความถูกต้องของเนื้อหาถือเป็นเป้าหมายสำคัญของนักแปลที่จะต้องเก็บรายละเอียดการแปลให้ได้ตามต้นฉบับ และถือเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการกำหนดคุณภาพของงานแปล สอดคล้องกับความเห็นของอัจฉรา ไสค์ศรุทกุล (2548) กล่าวว่า การแปล คือการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปสู่ภาษาหนึ่ง โดยที่ผู้แปลต้องทำให้ผู้อ่านเข้าใจในสิ่งที่ผู้แปลสื่อสารออกมาและมีความหมายเดียวกันกับผู้อ่านต้นฉบับ เช่นเดียวกับสิทธา พินิจภูวดล (2543) ได้ให้ความหมายของการแปลว่า การแปลเป็นการถ่ายทอดข้อความจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งโดยรักษารูปแบบ คุณค่า ความหมาย รวมไปถึงรักษาความหมายแฝงที่ปรากฏในข้อความเดิมได้อย่างครบถ้วนและถกนกร นุ่มทอง (2563) สรุปความหมายของการแปลว่า การแปลเป็นกิจกรรมทางภาษาที่ใช้ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่ผู้แปลทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ใช้ภาษาต่างกัน ทั้งนี้ หัวใจ

หลักของการแปลคือ “ความหมาย” ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจในต้นฉบับและความสามารถในการถ่ายทอดความหมายให้ผู้อ่านฉบับแปลเข้าใจ

นักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอทฤษฎีการแปล และกลวิธีการแปลที่มีความน่าเชื่อถือและน่าสนใจ Larson (1984) แบ่งวิธีการแปลออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การแปลแบบรักษารูปแบบ (form-based translation) เป็นการแปลโดยรักษาคำและรูปแบบเดิมของภาษาต้นฉบับทุกประการเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาภาษาต้นฉบับ เนื่องจากการแปลที่ไม่เหมาะสำหรับผู้อ่านภาษาแปลที่ต้องการอ่านเอาความหมาย แม้จะมีการปรับโครงสร้างประโยคบ้าง แต่ความไม่เป็นธรรมชาติในภาษาแปลยังคงปรากฏอยู่ การแปลแบบรักษาความหมาย (meaning-based translation) คือการถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับไปสู่ฉบับภาษาแปลให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด การแปลแบบนี้จะไม่เหลือร่องรอยของภาษาต้นฉบับอยู่เลย ดานิกา เซเลสโกวิตซ์ (อ้างถึงใน สุพรรณิ ปันมณี, 2555) กล่าวว่าสิ่งสำคัญในการแปล 3 อย่างที่จะต้องคำนึงถึงคือข้อความความหมายแฝงและการถ่ายทอดความหมายออกมาเป็นภาษาแปลตามธรรมชาติ จึงสรุปได้ว่าการแปลคือการถ่ายทอดความหมายโดยแท้จากภาษาต้นฉบับเป็นภาษาแปล โดยเซเลสโกวิตซ์ ระบุว่า การแปลต้องยึดที่ความหมายเท่านั้นเพราะหากยึดตัวภาษาในการแปลผู้แปลจะต้องเผชิญกับทางตันถึงสองชั้นคือ ในชั้นแรกจะหาคำมาถ่ายทอดให้เหมือนกันตลอดไปไม่ได้เสมอไปและในชั้นที่สองถ้อยคำในภาษาถิ่นความหมายเหลือ มลักันมิได้ทับกันพอดีในรายละเอียดปลีกย่อย แม้คำสองคำที่เชื่อว่าสื่อความหมายได้ตรงกันแต่ยังไม่ยืนยันได้ว่าจะสื่อความคิดเดียวกันจริง ๆ

สำหรับวงการแปลจีน-ไทย และไทย-จีน มีนักวิชาการด้านการแปลไม่มากนัก กนกพร นุ่มทองและศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม (2562) กล่าวว่า การแปลเป็นสิ่งพื้นฐานที่ผู้เรียนภาษาต่างประเทศทุกคนต้องประสบพบเจอ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการแปลภาษาต่างประเทศเป็นภาษาแม่ หรือการแปลภาษาแม่เป็นภาษาต่างประเทศ ซึ่งแน่นอนว่าเนื่องจากภาษาแต่ละภาษาต่างมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ทำให้บางครั้งผู้แปลอาจพบปัญหาในการแปลได้ ดังนั้นจึงได้เสนอหลักและข้อควรระวังในการแปลจีน-ไทย และไทย-จีน 10 ประการ ได้แก่

1. คำมีหลายความหมายและหลายหน้าที่จำเป็นต้องรู้ชัดว่าประโยคนั้นใช้คำใน
ความหมายใดและหน้าที่ใด แล้วจึงคิดคำแทนให้เหมาะสมทั้งความหมายและระดับภาษา

2. คำในภาษาไทยและภาษาจีนมีความหมายทับซ้อนกันแต่กว้างแคบไม่เท่ากัน
ต้องระมัดระวังในการเลือกใช้คำแปล

3. คำที่เป็นชื่อเฉพาะต้องแปลให้ตรงกับธรรมเนียมปฏิบัติที่มีมา หากจำเป็นต้อง
คิดคำแปลขึ้นใหม่ ในกรณีที่แปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย ต้องเลือกใช้อักษรให้เหมาะสม
ส่วนการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนต้องเลือกใช้คำหรือระมัดระวังเรื่องการถอดเสียง

4. คำที่เป็นชื่อสัตว์และชื่อพืชต้องค้นชื่อทางวิทยาศาสตร์

5. วันเดือนปี ที่อยู่ ต้องปรับลำดับและความเคยชินให้ตรงกับลักษณะของภาษา
ปลายทาง

6. ตัวเลขและลักษณนามต้องปรับให้ตรงกับความเคยชินในภาษาปลายทาง

7. การแปลสำนวน สุภาษิต คำพังเพยเป็นภาษาธรรมดาหรือใช้สำนวนโวหารที่มี
อยู่ในภาษาปลายทาง โดยต้องระวังเรื่องความแตกต่างของความหมายและน้ำเสียง

8. รู้จัก ตัด เติม และปรับข้อความให้เหมาะสมกับวิธีการแสดงออกในภาษา
ปลายทาง

9. เรียงประโยคตามโครงสร้างภาษาปลายทางหรือตามความนิยมในภาษา
ปลายทาง

10. ในกรณีที่มีการลำดับความในต้นฉบับอ่านเข้าใจยาก สามารถเรียบเรียงลำดับ
ความได้ตามความเหมาะสม

ในส่วนแนวคิดด้านการแปลคำบรรยายได้ภาพ Taylor (1999) อ้างใน โสพิศลด
แสงตระการกิจ (2560) กล่าวว่า กลวิธีการแปล บทบรรยายภาพยนตร์สามารถแบ่งออกเป็น
ประเภทต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. การเพิ่มคำ (Expansion) หมายถึง การเพิ่มคำอธิบายเพื่อสื่อความหมายให้
ชัดเจนและถูกต้อง ใช้เมื่อต้องอธิบายถึงสิ่งที่แตกต่างและไม่มีในภาษาแปล ทำให้ไม่เกิดความ
คลุมเครือ

2. การถอดความ (Paraphrase) การแปลที่ผู้แปลต้องทำความเข้าใจในบทแปลเสียก่อน ว่าหากมีความหมายของคำ ข้อความที่ไม่ตรงกับสำนวนหรือไม่มีในภาษาแปลทางนั้นต้องการจะสื่ออะไร จากนั้นจึงแปลโดยการเลือกใช้คำหรือสำนวนใหม่ที่ทำให้ความหมายเท่าเทียมกับภาษาต้นฉบับ

3. การถ่ายทอดความหมาย (Transfer) หมายถึง การถ่ายทอดความหมายของภาษาต้นทางไปเป็นภาษาปลายทางที่สมบูรณ์ ตรงตามโครงสร้างของทั้งสองภาษา ซึ่งจัดว่าเป็นการแปลแบบตรงตัว

4. การทับศัพท์ (Imitation) หมายถึง การทับศัพท์ หรือการแปลที่รักษารูปแบบของภาษาต้นฉบับ มักใช้กับการแปลชื่อบุคคล สถานที่ เป็นต้น

5. การถ่ายทอดความหมายของคำแปลก (Transcription) หมายถึง การถ่ายทอดความหมายของคำแปลก ในที่นี้รวมไปถึงคำแปลกในภาษาต้นทาง เช่น การใช้ภาษาที่สามหรือภาษาที่ไม่มี ความหมาย ซึ่งเป็นการใช้เพื่อจุดมุ่งหมายที่เฉพาะเจาะจง บางครั้งอาจปรากฏในรูปของการใช้คำศัพท์บางคำที่ปกติแล้วมีความหมายหนึ่ง แต่ถูกนำมาใช้ในความหมายที่ตรงข้ามกัน แล้วเป็นที่เข้าใจกันดีของผู้พูดและผู้ฟัง

6. การสื่อความ (Condensation) หมายถึง การแปลเพื่อสื่อความหมายของถ้อยคำหรือข้อความ และทำให้ข้อความนั้น ๆ สั้นลง ใช้ในกรณีของประโยคที่มีคำซ้ำหลายคำ

7. การสรุปความ (Decimation) เป็นการแปลโดยสรุปความจากถ้อยคำของตัวละคร ทั้งนี้เนื่องจากความเร็วในการสนทนา ข้อความบางส่วนจึงอาจถูกตัดทิ้งไป

8. การตัดความ (Deletion) หมายถึง การตัดหรือละไม่แปลทั้งข้อความ เพราะถ้อยคำหรือข้อความนั้น ๆ ไม่สำคัญ หรือมีความหมายเดียวกัน

9. การไม่แปล (Resignation) หมายถึง การที่ไม่สามารถใช้แปลกลวิธีการแปลใดได้ จึงจำเป็นต้องยอมให้ความหมายหายไป

สัญญาวิ สายบัว (2542) กล่าวว่า การแปลบรรยายได้ภาพคือ การแปลที่ต้องถ่ายทอดความหมายของต้นฉบับให้ได้ใกล้เคียงมากที่สุด จนกระทั่งสามารถทำให้ผู้อ่านมีผลตอบสนองได้เทียบเคียงกับบทภาพยนตร์ต้นฉบับ ผู้แปลจะต้องทำบทแปลให้มีความหมายพอดีที่จะพิมพ์

ลงไปในช่วงที่จัดให้สำหรับบทบรรยาย นอกจากนี้ สัญณวิ สายบัว ได้ให้เกณฑ์ในการแปลบทบรรยายได้ภาพไว้ ดังนี้

1. อ่านบทภาพยนตร์ให้หมดก่อน เพื่อจับความหมายคร่าว ๆ โดยทั่วไปควรดูบทภาพยนตร์ไปด้วย

2. การวิเคราะห์ความหมายของต้นฉบับ ผู้แปลควรมีภูมิหลังความรู้ในเรื่องที่จะแปล เข้าใจความหมายของต้นฉบับได้อย่างถูกต้อง รวมถึงเข้าใจวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ สังคมในบทภาพยนตร์นั้น ๆ

3. ข้อคำนึงเมื่อถ่ายทอดลงมาเป็นฉบับแปล

3.1 เลือกคำที่ให้ความหมายเทียบเคียงกับต้นฉบับ เหมาะกับผู้ชม และเลือกประเภทของภาษาให้เหมาะกับบทของผู้แสดง บทบาท มีความหมายที่ถูกต้องเหมาะสม

3.2 ผู้แปลจะต้องจำกัดจำนวนคำให้ตรงกับกรอบที่ให้ไว้สำหรับเขียนบรรยายได้ภาพ หากเป็นบทพากย์จะต้องให้จำนวนพยางค์ตรงกับปากของผู้แสดง และจบความตามต้นฉบับ

3.3 การแปลจำนวนโวหาร และสำนวนอุปมาอุปไมยนั้น นิยมใช้ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่หนึ่ง คงความหมายเดิมเอาไว้และสร้างสำนวนอุปมาอุปไมยใหม่ที่มีความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับ และให้ตรงกับการแสดงในบทภาพยนตร์ รูปแบบที่สอง คือ แปลสำนวนอุปมาอุปไมยนั้นลงมาเป็นภาษาฉบับแปลตรง ๆ เพื่อรักษาความรู้ ทัศนคติ วัฒนธรรม และความคิดของสังคมในภาษาต้นฉบับเอาไว้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำความงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น การแต่งกายของคนไทย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับประภาศรี สีหอำไพ (2550) ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ภูมิธรรมแห่งความงอกงาม ซึ่งสามารถรวมความได้ถึงมรดกของสังคมอันเป็นสมบัติส่วนรวม มีทั้งของที่เป็นวัตถุ ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ นิติธรรม ประเพณี และอุปนิสัย

Newmark และ Nida อ้างใน วราพัชร ชาลีกุล (2019) ได้เสนอเกณฑ์การแบ่งประเภทคำทางวัฒนธรรมไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางนิเวศ (Ecology) หมายถึง ความแตกต่างของสภาพภูมิศาสตร์ในแต่ละพื้นที่ เช่น ภูมิประเทศ ฤดูกาล สภาพอากาศ เป็นต้น ประเทศที่มีลักษณะเป็นเกาะไม่มีภูเขาสูงใหญ่อาจจะไม่มีคำศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับภูเขา จึงทำให้ไม่สามารถเข้าใจลักษณะของภูเขาได้เช่นเดียวกับประเทศอื่น

2. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) หมายถึง สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า อาหาร ยานพาหนะ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีในวัฒนธรรมหนึ่ง แต่ไม่มีในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

3. วัฒนธรรมทางสังคม (Social culture) หมายถึง โครงสร้างทางสังคม ประเพณี แบบแผนจารีตต่าง ๆ รวมไปถึงกฎหมาย ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่

4. วัฒนธรรมทางศาสนา (Religious culture) หมายถึง หลักธรรม คำสอน ความเชื่อ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละศาสนา เช่น หลักธรรมคำสอนในศาสนาพุทธ ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด แต่ในศาสนาคริสต์ไม่มีความเชื่อเรื่องนี้

5. วัฒนธรรมทางภาษา (Linguistic culture) หมายถึง ความแตกต่างของภาษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวตามแต่ละพื้นที่ สามารถเห็นได้จากการใช้ภาษาภาพพจน์และสำนวนที่มีความหมายแตกต่างกันออกไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยหรือจากภาษาไทยเป็นภาษาจีน ซึ่งผู้วิจัยพบว่าที่เกี่ยวข้องเพียงหนึ่งเรื่อง นั่นก็คืองานวิจัยของพัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์ (2558) ได้นำเสนอข้อมูลด้านการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมในงานวิจัยเรื่อง “ซีโหว่จี้ – ไชอิ๋ว : วิเคราะห์การแปลคำทางวัฒนธรรม” โดยนำเสนอผลการวิจัยว่า ในสมัยรัชกาลที่ 6 การแปลยังไม่มีเกณฑ์แบบแผนตายตัว และยังไม่มีผู้สันักด้านภาษา จากการเปรียบเทียบวรรณกรรมจีนเรื่อง ซีโหว่จี้กับฉบับแปลเป็นภาษาไทย พบว่าในการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมใช้กลวิธีการแปล 7 ประเภท ได้แก่ 1. การใช้คำจำแนกประเภทอย่างกว้าง ๆ 2. การแปลตรงตัวตามคำศัพท์ภาษาเดิม 3. การใช้การแทนที่ด้วยสิ่งที่ปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาแปลเป็นการขยายความโดยวัฒนธรรมปลายทาง 4.

การใช้คำยืมที่เป็นคำทับศัพท์ 5. การแปลโดยใช้คำทับศัพท์และเพิ่มคำอธิบายภาษาไทย 6. คำแปลที่ไม่ตรงตามต้นฉบับภาษาจีนและใช้คำที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมในภาษาไทย 7. คำแปลมีความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับภาษาจีน

เมื่อศึกษางานวิจัยด้านการแปลคำทางวัฒนธรรมในภาษาอื่น ๆ พบว่า มีงานวิจัยเป็นจำนวนมาก มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้โดยตรง คืองานวิจัยของวรารัตน์ ชาสีกุลและสาณู เสกขุนทด ณ ถลาง (2562) ซึ่งได้นำเสนอข้อมูลไว้ในงานวิจัยเรื่อง “กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาเรื่อง เรื่องของจัน ดารา แต่งโดย อุษณา เพลิงธรรม โดยนำคำทางวัฒนธรรมที่พบในนวนิยายจำนวน 247 คำ จำแนกตามเกณฑ์การจำแนกคำทางวัฒนธรรมของไนด้า (1964) ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ 2. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ 3. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม 4. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา 5. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษา จากนั้นวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมตามแนวคิดของ Newmark (1995) 8 กลวิธี ได้แก่ 1. กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม 2. กลวิธีการแปลตรงตัว 3. กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าปกติ 4. กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง 5. กลวิธีการแปลโดยใช้คำบัญญัติ 6. กลวิธีการแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง 7. กลวิธีการแปลโดยการอธิบายความ 8. กลวิธีการแปลโดยการละ

บทความเรื่อง “กลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมจากคู่มือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ของปิติภัทร บิลเต๊ะ มุกข์ตา สุขธราจาร และนภาพศรี ทิมแย้ม (2564) ได้วิเคราะห์คำทางวัฒนธรรมจำนวน 420 คำ โดยแบ่งคำทางวัฒนธรรม 4 ประเภทได้แก่ 1. คำวัฒนธรรมทางสังคมและการเมือง 2. คำวัฒนธรรมทางสิ่งแวดล้อม 3. คำวัฒนธรรมทางวัตถุ 4. คำวัฒนธรรมทางศิลปะและวัฒนธรรม ในส่วนการวิเคราะห์กลวิธีการแปล ได้แบ่งกลวิธีการแปลออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ 1. การแปลแบบตรงตัว 2. การแปลมากกว่าหนึ่งกลวิธี 3. การแปลแบบยืมคำ 4. การแปลแบบอธิบาย 5. การแปลแบบละ 6. การแปลความหมายกว้างกว่าคำ 7. การแปลแบบกลาง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปลคำบรรยายใต้ภาพ ชื่อซีรีส์ชื่อละคร และชื่อภาพยนตร์จากภาษาจีนเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็นภาษาจีน พบว่ามีงานวิจัยอยู่หลายเรื่อง ดังนี้

บทความเรื่อง “กลวิธีการแปลชื่อภาพยนตร์ไทยแนวสยองขวัญเป็นภาษาจีน” ของ กัลยาณี กฤตโตปการกิต (2563) ได้นำชื่อภาพยนตร์สยองขวัญจำนวน 141 เรื่องมาวิเคราะห์โดยใช้กลวิธีการแปล ซึ่งประกอบด้วย 3 กลวิธี คือ การแปลโดยใช้ภาษาต้นฉบับเป็นตัวนำในการถ่ายทอด การแปลโดยใช้ภาษาเป้าหมายในการถ่ายทอด และการแปลโดยการถ่ายทอดพลวัต จากการวิจัยพบว่า 1) กลวิธีการแปลโดยใช้ภาษาต้นฉบับเป็นตัวนำในการถ่ายทอด มีวิธีการแปล 3 วิธี คือ การแปลตรงตัวตามต้นฉบับ การแปลตามภาษาต้นฉบับโดยการตัดคำ และการแปลตามภาษาต้นฉบับโดยการเปลี่ยนคำบางส่วน 2) การแปลโดยใช้ภาษาเป้าหมายเป็นตัวนำในการถ่ายทอด มีวิธีการแปล 2 วิธี คือ การแปลแบบอิงแก่นเรื่องและใช้ภาษาเป้าหมายเป็นตัวนำในการถ่ายทอด และการแปลแบบไม่อิงแก่นเรื่องและใช้ภาษาเป้าหมายเป็นตัวนำในการถ่ายทอด 3) การแปลแบบพลวัต มีวิธีการแปล 3 วิธี คือ การแปลโดยการถ่ายทอดแบบพลวัตด้วยวิธีการ เพิ่มคำในภาษาเป้าหมาย การแปลโดยการถ่ายทอดแบบพลวัตด้วยวิธีการใช้คำพ้องเสียง และการแปลโดยการถ่ายทอดแบบพลวัตด้วยวิธีการใช้คำทับศัพท์

บทความเรื่อง “กลวิธีการแปลชื่อละครและซีรีส์ไทยเป็นภาษาจีน” ของ เอกชัย แสงจันทร์ทะนุ (2563) นำชื่อละครและซีรีส์หลังข่าวของไทยที่แปลเป็นภาษาจีนจำนวน 90 เรื่อง มาวิเคราะห์แยกประเภท โดยอาศัยกรอบแนวคิดด้านการแปลของ Newmark (2001) แปลการแปลออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การแปลแบบเน้นที่การรักษาคำตามชื่อเรื่องเดิม แบ่งออกเป็น 5 กลวิธี คือ การทับศัพท์ชื่อเรื่องทั้งหมดทุกพยางค์ การแปลแบบคำต่อคำโดยไม่มีการเสริมความ การแปลแบบคำต่อคำบางส่วนและละข้อความบางส่วน การแปลชื่อเรื่องบางส่วนทับศัพท์บางส่วนโดยไม่มีการละข้อความ และการแปลชื่อเรื่องบางส่วนทับศัพท์บางส่วนละข้อความบางส่วน 2) การแปลแบบเน้นที่ความเข้าใจของผู้ชมละครหรือซีรีส์ไม่เน้นการรักษาคำตามต้นฉบับ แบ่งออกเป็น 5 กลวิธี คือ การตั้งชื่อเรื่องใหม่โดยไม่มี ความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงเรื่องเดิม การทับศัพท์ชื่อเรื่องบางคำผนวกกับการเปลี่ยนข้อความ

บางส่วน การแปลงชื่อเรื่องบางส่วนผนวกกับการเปลี่ยนข้อความบางส่วน การแปลงชื่อเรื่องบางส่วน และการตั้งชื่อใหม่โดยไม่เกี่ยวข้องกับชื่อเรื่องเดิม

บทความเรื่อง “กลวิธีการแปลงชื่อ ซีรีส์จีนในแอปพลิเคชัน WeTv เป็นภาษาไทย” ของ ยาวลักษณ์ ศรีวิเชียร และจิราพร เนตรสมบัติผล (2563) ได้นำชื่อซีรีส์ทั้งหมด 80 เรื่อง มาวิเคราะห์หาวิธีการแปลง โดยแบ่งกลวิธีการแปลงออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) กลวิธีการแปลงแบบตั้งชื่อใหม่ แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ การตั้งชื่อใหม่โดยไม่อิงชื่อเดิมและการตั้งชื่อโดยอิงเนื้อเรื่อง 2) กลวิธีการแปลงแบบขยายความ แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ การแปลงแบบขยายความจากชื่อเดิมและการแปลงแบบขยายความโดยการเพิ่มคำ 3) กลวิธีการแปลงแบบผสมผสาน แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ การแปลงแบบเอาความหมายผสมการตั้งชื่อใหม่และการแปลงแบบถอดเสียง 4) กลวิธีการแปลงแบบเอาความหมาย

บทความเรื่อง “กลวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยเป็นจีน” ของ จินดาพร พินพงทรัพย์ (2561) ได้วิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยทั้งหมด 86 เรื่อง ซึ่งเป็นภาพยนตร์ไทยที่ฉายตั้งแต่ปี ค.ศ. 2002 – 2018 โดยใช้ทฤษฎีสโกโปส (Skopos Theory) พบว่า กลวิธีในการแปลงชื่อภาพยนตร์ไทยเป็นจีน แบ่งออกเป็น 3 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการแปลทับศัพท์ 2) กลวิธีการแปลความหมาย 3) กลวิธีการตั้งชื่อใหม่

บทความเรื่อง “การก้าว ‘ไม่’ ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในคำบรรยายใต้ภาพภาษาจีนซีรีส์เรื่อง “เกียร์สีขาวกัปกาวนสีฝุ่น”” ของ บุรินทร์ ศรีสมถวิล (2563) พบว่า ประเด็นที่ผู้แปล “ก้าว‘ไม่’ข้าม” ความเป็นอื่นด้านการใช้ภาษานั้น ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ๆ คือ การแปลคำเฉพาะกลุ่มเกย์ การแปลคำเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น และการแปลคำสบถ ซึ่ง 3 ส่วนหลักที่กล่าวมาข้างต้นเป็นอุปสรรคอย่างสูงสำหรับผู้แปลคำบรรยายใต้ภาพภาษาจีน ทำให้คำบรรยายใต้ภาพที่เผยแพร่สู่สายตาชาวจีนไม่สมบูรณ์ มีรอยขีดข่วน สูญเสียรสชาติ และขาดเสน่ห์ของความเป็นซีรีส์วายของไทย ซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้ผู้แปลแปลคลาดเคลื่อนจากต้นฉบับหรือไม่สามารถเลือกใช้บทแปลที่ตรงกับเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์ได้นั้น เกิดจากผู้แปลไม่ได้ศึกษาวิธีการใช้ภาษาของผู้ประพันธ์บทละครในประเด็นเฉพาะกลุ่มเกย์ คำเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นรวมถึงคำสบถมาเป็นอย่างตึกก่อนลงมือ นอกจากนี้บทบรรยายใต้ภาพมีโอกาสสูงที่

ไม่ได้ผ่านกระบวนการตรวจแก้ไขจากบรรณาธิการ ซึ่งเป็นบุคคลที่สามที่มีความเชี่ยวชาญทางภาษาและวัฒนธรรมไทย – จีนก่อน

บทความเรื่อง “การศึกษาลักษณะและกลวิธีการแปลคำต้องห้ามในบทบรรยายได้ภาพจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยของซีรี่ย์วายจีน กรณีศึกษาซีรี่ย์วายเรื่อง ‘ร้านรักเสพติด’” ของ ธัชพล พงศ์ประสิทธิ์และเกวลี เพชรอาทิตย์ (2564) พบว่า คำต้องห้ามในซีรี่ย์เรื่องดังกล่าวสามารถแบ่งคำต้องห้ามออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) คำหยาบ 2) คำด่า คำสบประมาทและคำดูหมิ่น 3) คำที่เกี่ยวข้องหรือเจตนาสื่อออกไปในเชิงทางเพศ 18+ ซึ่งได้ใช้กลวิธีการแปลคำต้องห้าม 6 กลวิธี คือ 1) การเทียบเคียงอารมณ์ 2) การแปลตรงตามรูปภาพ 3) การแปลคำธรรมดาด้วยคำต้องห้าม 4) การเทียบเคียงจากรูปภาษาหรือการแปลตีความ 5) การลดระดับความรุนแรงหรือการใช้คำอื่นหุ 6) การแทนที่

บทความเรื่อง “การศึกษากลวิธีการแปลชื่ออาหารไทยเป็นจีน : กรณีศึกษาร้านอาหารไทยในนครเฉิงตู สาธารณรัฐประชาชนจีน” ของ เนตรน้ำทิพย์ บุตดาวงค์และศรัณธร สุระหาร (2564) ได้เก็บข้อมูลจากรายชื่ออาหารจำนวน 493 รายชื่อ จากร้านอาหารไทยทั้ง 11 แห่งในเมืองเฉิงตู งานวิจัยพบว่า กลวิธีการแปลชื่ออาหารแบ่งได้ 9 กลวิธี คือ 1) ทับศัพท์ 2) ตรงตัว 3) ตัดความ 4) เติมคำหรือเสริมด้วยข้อความ 5) ใช้คำกว้าง ๆ ทั่วไป 6) ใช้คำเจาะจง 7) ใช้คำเทียบเท่า 8) แทนที่ด้วยวัฒนธรรมภาษาแปล 9) ตั้งชื่อใหม่

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนและภาษาจีนเป็นภาษาไทยมีจำนวนไม่มาก ผู้วิจัยส่วนใหญ่ศึกษาด้านการแปลชื่อ และการแปลคำบรรยายได้ภาพจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนและภาษาจีนเป็นภาษาไทยเท่านั้น อีกทั้งยังไม่มีผู้วิจัยงานวิจัยคำทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นต่าง ๆ ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นเรื่องใหม่ในการแปลคำทางวัฒนธรรมจีน - ไทย และไทย - จีน

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคำและวลีทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรม

1.2 รวบรวมข้อมูลคำศัพท์และวลีทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง”

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เปรียบเทียบคำและวลีทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพ และแบ่งประเภทของคำและวลีทางวัฒนธรรม จากนั้นวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมทั้งภาษาไทยและภาษาจีน

2.2 รวบรวมผลการวิเคราะห์และนำมาเขียนจำแนกกลวิธีการแปล โดยการเขียนบรรยายแบบพรรณนาวิเคราะห์ พร้อมยกตัวอย่างประกอบการบรรยาย

2.3 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษา

จากการศึกษากลวิธีการแปลและข้อผิดพลาดในการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ประการ คือ ผลการศึกษาประเภทของคำและวลีทางวัฒนธรรม ผลการวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรม และผลการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการแปลบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาประเภทของคำทางวัฒนธรรม

จากการรวบรวมคำและวลีทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์

เรื่อง “ร่างทรง” จำนวน 108 คำ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ทฤษฎีการแบ่งประเภทของคำทางวัฒนธรรมของ Nida เพราะเป็นเกณฑ์ที่สอดคล้องกับคำทางวัฒนธรรมในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของคำและวลีทางวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ประเภทของคำและวลีทางวัฒนธรรมในบทบรรยายใต้ภาพเรื่อง “ร่างทรง”

ประเภทของคำและวลีทางวัฒนธรรม	จำนวนคำ	ร้อยละ
1. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม	10	9.25
2. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ	9	8.33
3. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม	32	29.62
4. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา	46	42.59
5. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษา	11	10.18

จากตารางข้างต้นสามารถสรุปคำและวลีทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติต่าง ๆ คำและวลีทางวัฒนธรรมประเภทนี้ที่พบในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ตัวอย่างเช่น ไร่นา ป่า เขา โพรงหญ้า เป็นต้น

1.2 คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ ได้แก่ ข้าวของเครื่องใช้ อาหาร เครื่องแต่งกาย ที่ผู้คนในวัฒนธรรมนั้น ๆ ประดิษฐ์ขึ้นมา คำและวลีทางวัฒนธรรมประเภทนี้ที่พบในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ตัวอย่างเช่น วานพระตะบะ ผ้าเตี่ยว น้ำมันต์ หม้ออาคม เป็นต้น

1.3 คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม ได้แก่ แบบแผน จารีต ประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต อาชีพ และคำเรียกขาน ซึ่งในแต่ละสังคมก็จะมีวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่แตกต่างกันออกไป คำและวลีทางวัฒนธรรมประเภทนี้ที่พบในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ตัวอย่างเช่น ร่างทรงผีแถน รับขันธ ไข่มือกค์ สายเลื่อร่างทรง เป็นต้น

1.4 คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ คำศัพท์ทางศาสนา พิธีกรรม ตลอดจนความเชื่อของผู้คนในวัฒนธรรมนั้น ๆ คำและวลีทางวัฒนธรรมประเภทนี้ที่พบในบทบรรยายได้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ตัวอย่างเช่น ปลุกเสกผ้ายันต์ สัตว์เดรัจฉาน โดนของ สัมภเวสี ขอขมา เป็นต้น

1.5 คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษา ได้แก่ ภาพพจน์ สำนวน คำต้องห้ามหรือคำด่า คำและวลีทางวัฒนธรรมประเภทนี้ที่พบในบทบรรยายได้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ตัวอย่างเช่น อย่าจ่มหลาย ทุเรศดิบหาย อีท่า งานหิน อีผีบ้า เป็นต้น

2. ผลการวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรม

จากการศึกษากลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนที่ปรากฏในบทบรรยายได้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” จำนวน 106 คำ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ทฤษฎีการแบ่งประเภทของการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมของ Newmark ทั้งหมด 8 กลวิธี ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเภทการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมออกเป็น 7 ประเภท ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางการแบ่งประเภทกลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรม

ประเภทของกลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรม	จำนวนคำ	ร้อยละ
1. กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม	9	8.49
2. กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ	18	16.98
3. กลวิธีการแปลโดยใช้คำบัญญัติ	1	0.94
4. กลวิธีการแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง	6	5.66
5. กลวิธีการแปลโดยการอธิบายความ	18	16.98
6. กลวิธีการแปลโดยการละ	14	13.21
7. กลวิธีการแปลตรงตัว	40	37.74

จากข้อมูลที่น่าสนใจในตารางข้างต้น ผู้วิจัยจะนำเสนอตัวอย่างและบทวิเคราะห์
ดังนี้

2.1 กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม

ตัวอย่างที่ 1

ต้นฉบับ คือเขาเรียกว่ามาเทียม คนอีสานจะเรียกว่ามาเทียม

ฉบับแปล 人们都管祂叫 matiam 东北人都是这么叫。

ในตัวอย่างที่ 1 ป่านิมกำลังแนะนำความเป็นมาของการเป็นร่างทรงของตนเองให้กับคนถ่ายทำสารคดีฟัง โดยกล่าวว่า การมาเช่าร่างของยาบาหยัน “คือเขาเรียกว่ามาเทียม คนอีสานเรียกว่ามาเทียม” ซึ่งในภาษาอีสานคำว่า “เทียม” ในที่นี้จะหมายถึง ไม่แท้ ในบางครั้งจะเรียกร่างทรงที่เป็นผู้หญิงว่า “นางเทียม” หมายถึง ไม่ใช่ร่างแท้ คนที่ทำหน้าที่เป็นร่างทรงหรือนางเทียมเป็นเสมือนตัวกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์กับโลกวิญญาณ อย่างไรก็ตามคำว่า “มาเทียม” ที่ผู้แปลแปลคำนี้ว่า “matiam” เป็นการแปลโดยใช้กลวิธีการใช้คำยืม โดยการถอดเสียงจากภาษาต้นฉบับเป็นอักษรภาษาอังกฤษเท่านั้น แต่จากที่ผู้วิจัยได้มีการรวบรวมข้อมูลการแปลบทบรรยายได้ภาพทั้งหมดพบว่า ยังมีการแปลคำว่า “มาเทียม” ในลักษณะอื่น โดยแปลว่า “附身” แปลว่าสิงร่างหรือเข้าร่าง

ตัวอย่างที่ 2

ต้นฉบับ ฮู้แม่นบ่ว่านพระตะบะมีไ่ว่เฮ็ดหยัง

ฉบับแปล 知道万帕塔巴是做什么的吧

ในตัวอย่างที่ 2 ป่านิมค้นพบเครื่องรางบางอย่างในตู้เสื้อผ้าของน้องผู้เป็นพี่สาวและเป็นแม่ของมิ่ง และป่านิมได้พูดกับน้องว่า “ฮู้แม่นบ่ว่านพระตะบะมีไ่ว่เฮ็ดหยัง” ซึ่งในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ให้ความหมายของว่านพระตะบะว่า เป็นว่านที่มีอานุภาพพิเศษสุด หากนำติดตัวไว้จะช่วยคุ้มครองภัยจากภูติผีปีศาจได้ดี และสามารถขับเป่าวิญญาณหรือสิ่งชั่วร้าย รวมถึงสิ่งอัปมงคลได้ จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ว่านพระตะบะ” ผู้แปลแปลว่า “万帕

塔巴 wàn pà tǎ bā” (วันพ่าถ่าปา) ซึ่งใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม กล่าวคือเป็นการถอดเสียงจากภาษาต้นฉบับโดยนำอักษรเสียงคล้ายในภาษาจีนมาแทนที่

ตัวอย่างที่ 3

ต้นฉบับ ถ้าเกิดว่าตอนนี้ยาบาหยันจะย้ายเข้าไปในร่างมั่ง ป่าจะอย่างไร

ฉบับแปล 巴扬神转移过来要下降到敏身上该怎么办?

ในตัวอย่างที่ 3 หลังจากมีเหตุการณ์แปลก ๆ เกิดขึ้นกับมั่งหลายเหตุการณ์ คนถ่ายสารคดีร่างทรงจึงได้ถามป้าน้อยว่า “ถ้าเกิดว่าตอนนี้ยาบาหยันจะย้ายเข้าไปในร่างมั่ง ป่าจะอย่างไร” ผู้แปลแปลเป็นภาษาจีนว่า 巴扬神转移过来要下降到敏身上该怎么办? (ยาบาหยันย้ายมาเข้าร่างมั่ง ควรทำอย่างไร) จะสังเกตได้ว่าหากเป็นชื่อเฉพาะหรือชื่อบุคคลผู้แปลจะใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม โดยแปลคำว่า “ยาบาหยัน” ว่า “巴扬神 bāyángshén” และแปล “มั่ง” ซึ่งเป็นชื่อบุคคลว่า “敏 mǐn” เป็นการถอดเสียงจากภาษาต้นฉบับโดยนำอักษรเสียงคล้ายในภาษาจีนมาแทนที่

จากตัวอย่างที่ 1-3 เนื่องจากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นเป็นคำเฉพาะหรือชื่อเฉพาะจึงไม่สามารถแปลความหมายออกมาได้ ดังนั้น ผู้แปลจึงได้เลือกกลวิธีการแปลโดยใช้คำยืมหรือคำทับศัพท์มาช่วยในการแปล โดยการนำภาษาต้นฉบับมาถอดเสียงและกำกับด้วยตัวอักษรเสียงคล้ายในภาษาจีน

2.2 กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 4

ต้นฉบับ หม่องนี้เป็นจุดกำเนิดวิญญาณทั้งหมด ถ้าเธอจำจัดมันได้ ส่วนที่เหลือในตัวอิมึงกะสหายไป

ฉบับแปล 无数恶灵从这里出发向着敏蜂拥而去, 只有把他们召唤出来除掉, 敏身体里的恶灵才会消失。

ในตัวอย่างที่ 4 อาจารย์หมอผีมาดูสถานที่ในการทำพิธีเพื่อช่วยเหลือน้อง ด้วยการนำดวงวิญญาณและสิ่งชั่วร้ายออกจากตัวน้อง หลังจากอาจารย์หมอผีเห็นสถานที่ที่จะใช้ในการจัดพิธีจึงกล่าวขึ้นมาว่า “หมอนี้เป็นจุดกำเนิดวิญญาณทั้งหมด ถ้าหากำจัดมันได้ ส่วนที่เหลือในตัวน้องก็จะหายไป” ผู้แปลแปลรูปประโยค “ถ้าหากำจัดมันได้” ว่า “只有把他们召唤出来出掉” (ขอเพียงแค่เรียกพวกมันออกมาและกำจัดไป) จะเห็นได้ว่าผู้แปลเพิ่มคำแปลในภาษาจีนว่า “把他们召唤出来” หมายถึงเรียกพวกมันออกมา ซึ่งมีความหมายที่กว้างกว่าต้นฉบับ

ตัวอย่างที่ 5

ต้นฉบับ แล้วคนที่ต้องมารับกรรมคืออิมิ่ง

ฉบับแปล 有人要成为祭品去赎罪，那个人就是敏。

ในตัวอย่างที่ 5 หลังจากที่เกิดเหตุการณ์ร้าย ๆ หลายอย่างกับน้อง น้อยและนัมคุณแม่และคุณป้าของน้องจึงพาน้องไปพบสันติผู้เป็นอาจารย์หมอผีที่น้อมให้ความนับถือ บรรพบุรุษต้นตระกูลของน้องพื่อน้องได้ฆ่าตัดคอคนนับพัน จิตสุดท้ายของคนที่ไม่ได้ตายได้سابแข่งตระกูลนี้เอาไว้ สันติจึงได้กล่าวว่า “แล้วคนที่ต้องมารับกรรมคืออิมิ่ง” ผู้แปลแปลรูปประโยคนี้นว่า “有人要成为祭品去赎罪，那个人就是敏。” (มีคนต้องเป็นเครื่องเซ่นไหว้เพื่อไถ่โทษ ซึ่งคน ๆ นั้นก็คืออิมิ่ง) ซึ่งวลีที่ว่า “成为祭品去赎罪” (กลายเป็นเครื่องเซ่นไหว้เพื่อไถ่โทษ) มีความหมายกว้างกว่าคำว่า “รับกรรม” ซึ่งคำนี้ในพจนานุกรมไทย – ไทยราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า รับเคราะห์กรรมแทนผู้อื่นที่ทำความผิดนั้น รับความผิดหรือโทษแทนที่แทนผู้ที่ทำความผิด

จากตัวอย่างที่ 4 – 5 ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ เพื่อให้ครอบคลุมการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมในภาษาต้นทางและสามารถสื่อสารให้คนดูในภาษาปลายทางเข้าใจความหมายได้

2.3 กลวิธีการแปลโดยใช้คำบัญญัติ

ตัวอย่างที่ 6

ต้นฉบับ ผีฟ้า ผีแกน ผีบ้าน ผีเมือง ผีเสื้อเมือง ผีبوب ผีกะ เป็นผีเหม็ด

ฉบับแปล 治疗神、财神、祖先神、家神、蝴蝶神、城市神、吃内脏的神等等，很多种神存在。

ในตัวอย่างที่ 6 ป้านิมผู้เป็นร่างทรงยาบาหยันกำลังประเภผีตามความเชื่อของคนอีสานให้กับผู้มาถ่ายสารคดีฟิง ป้านิมกล่าวว่า “ผีฟ้า ผีแกน ผีบ้าน ผีเมือง ผีเสื้อเมือง ผีبوب ผีกะ เป็นผีเหม็ด” ผู้แปลแปลว่า “治疗神、财神、祖先神、家神、蝴蝶神、城市神、吃内脏的神等等” (เทพผู้รักษา เทพแห่งความร่ำรวย เทพบรรพบุรุษ เทพบ้าน เทพผีเสื้อ เทพเมือง เทพที่กินอวัยวะภายใน) เมื่อนำมาพิจารณาพบว่าผู้แปลอาจเข้าใจความหมายของประเภผีในวัฒนธรรมอีสานผิดเพี้ยนไป ทำให้การนำคำมาแปลไม่ตรงตามความหมายของภาษาต้นฉบับ

“ผีฟ้า ผีแกน” จีราภรณ์ จันทรโณม (2562) กล่าวว่าไว้ว่าชาวอีสานมีประเพณีและพิธีกรรมหนึ่งที่มาจากลัทธิพราหมณ์และการนับถือที่ยิ่งใหญ่สูงสุด ประดุจเทพพระเจ้าแห่งผีทั้งหมดคือ “แกน” เรียกผู้ติดต่อกับแกนว่า “ผีฟ้า” หรือเรียกรวมกันว่า “ผีฟ้าพญาแกน” มีหน้าที่ในการทำนายและรักษาโรคภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประยงค์ แสนบุราณ (2555) บทบาทของผีแกนหรือพระยาแกนในสังคมกลุ่มพื้นบ้านภาคอีสาน ได้แก่ การสร้างโลก จัดให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์ กฎการลงโทษ ความเคารพ ขอบเขตเพื่อทำไร่นา อ่อนวอนเพื่อให้ช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย เป็นต้น จะเห็นได้ว่านักวิชาการหลายท่านจะกล่าวถึงบทบาทของผีฟ้า ผีแกน ในด้านการรักษา ช่วยเหลือมนุษย์เมื่อเจ็บป่วย ดังนั้น การแปลคำว่า “ผีฟ้า ผีแกน” ผู้แปลสามารถใช้คำว่า “治疗神” ในการแปลได้ แต่เมื่อพิจารณาคำว่า “ผีแกน” ผู้แปลแปลว่า 财神 (เทพเจ้าแห่งโชคลาภ) ผู้วิจัยกลับไม่พบบทบาท ความเชื่อของผีแกนในสังคมอีสานที่ให้ความหมายของ “ผีแกน” ว่าเป็นผีแห่งความมั่งคั่ง ร่ำรวยหรือโชคลาภ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “ผีแกน” ไม่สามารถแปลว่า 财神 ได้

“ผีบ้าน ผีเมือง ผีเสื้อเมือง” ศิราพร ณ ถลาง (2555) กล่าวถึงผิอารักษ์บ้าน อารักษ์เมือง ว่าเป็นผีที่มีหน้าที่หลักในการให้การคุ้มครองคนในพื้นที่ให้ปลอดภัย ในบางครั้งก็อาจจะ

เรียกว่า “ผีเสื้อบ้าน” สอดคล้องกับงานของมานิต โศกค้อ (2562) ผีจะมีการแบ่งการเรียกตามระดับ เช่น ผีมหัศจรรย์หลักเมืองที่อยู่เมืองใหญ่ต่าง ๆ ผีในระดับหมู่บ้านหรือพื้นที่เล็ก ๆ เรียกว่าผีปูด ผีบ้าน ผีเรือน ผีหลักเมือง เป็นต้น เมื่อนำมาพิจารณาสามารถสรุปได้ว่า “ผีบ้าน ผีเมือง ผีเสื้อเมือง” เป็นผีบรรพบุรุษที่มีหน้าที่ในการปกป้องรักษาคุ้มครองผู้คนในพื้นที่ ผู้แปลจึงเลือกใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำบัญญัติขึ้น โดยแปล “ผีบ้าน ผีเมือง ผีเสื้อเมือง” ให้ตรงตามความหมายของภาษาต้นว่า “祖先神、家神、城市神” แต่ไม่ควรแปลว่า “蝴蝶神” เนื่องจากคำว่า “蝴蝶” แปลว่าผีเสื้อซึ่งเป็นชื่อสัตว์ชนิดหนึ่ง

ส่วนคำว่า “ผีเสื้อเมือง” พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายคำว่า เป็นเทวดาที่รักษากันเมือง เรียกว่าผีเสื้อเมืองหรือเสื้อเมือง โบราณจะเรียกว่าพระเสื้อเมือง เมื่อศึกษาจากภาษาจีน พบว่า มีคำที่มีความหมายว่าเทพารักษ์ อารักษ์หรือเทพเจ้าที่เช่นเดียวกัน โดยเรียกว่า 土地公 หรือ 土地神 ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ Tian Wende (1990) เรื่อง “先秦时期土地神、社神信仰浅析” (การวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าที่และเทพแห่งชุมชนในยุคก่อนราชวงศ์ฉิน) ซึ่งกล่าวว่า “土地神是民间最为广泛的信仰之一。土地神又称为社神” (เทพเจ้าที่เป็นหนึ่งในเทพที่มีผู้คนเลื่อมใสเป็นอย่างมาก นอกจากจะเรียกว่าเทพเจ้าที่ยังสามารถเรียกว่าเทพแห่งชุมชนได้อีกด้วย) ซึ่งสอดคล้องกับถาวร ลิกขโกศล (2561) กล่าวว่า เทพแห่งชุมชน (社神) เรียกว่า เสือ (社) เป็นที่มาของเสื้อบ้านเสื้อเมืองและปูนเกล้า้งในยุคหลัง ในพจนานุกรม 《现代汉语词典》(第七版) ให้ความหมายของคำว่า (社) ว่า “古代把土地神和祭土地神的地方、日子、祭礼都叫社” (ในสมัยโบราณได้เรียกพระภูมิเจ้าที่สถานที่ที่เช่นไหว้พระภูมิเจ้าที่และวันที่เช่นไหว้พระภูมิเจ้าที่ว่า “社”) ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าคำว่า “ผีเสื้อเมือง” ควรแปลว่า 土地神 หรือ 社神 จะให้ความหมายที่ชัดเจนกว่า

ส่วนคำว่า “ผีปอบ” ยงยุทธ บุราลสิทธิ์ เสวภา พรสิริพงษ์ และขวัญ ศศิวงศาโรจน์ (2558) ให้ความหมายว่าเป็นผีจำพวกหนึ่งที่อยู่ในความเชื่อของคนอีสาน เป็นผีที่กินของดิบ ๆ สด ๆ โดยมีความเชื่อว่าผู้ที่กลายเป็นปอบนั้นมักเป็นผู้เล่นคาถาอาคมหรือคุณไสยแต่รักษาคาถาอาคมเหล่านั้นไม่ได้จึงกลายเป็นปอบ ซึ่งสอดคล้องกับก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2534) กล่าว

ว่า ผีปอบเป็นผีที่มีอำนาจลึกลับสามารถทำร้ายคนได้โดยไม่ได้เข้าใกล้ตัว นอกจากนี้ คำว่า “ผีปอบ” ยังกลายเป็นคำคำที่ใช้กันทั่วไปในภาคอีสานอีกด้วย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าคำว่า “ผีปอบ” จะให้ความหมายเชิงลบ ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากการแปลคำว่า “ผีปอบ” ผู้แปลแปลว่า “吃内脏的神” (เทพผู้กินอวัยวะภายใน) จะเห็นได้ว่าคำว่า “神” หมายถึง “宗教指天地万物的创造者和统治者, 迷信的人指神仙或能力、德行高超的人物死后的精灵” (《现代汉语词典》(第六版): 1155) (ศาสนาอธิบายความหมายของคำว่า “เทพเจ้า” ว่าเป็นผู้ปกครองและผู้สร้างทุกสรรพสิ่งบนโลก ผู้ที่เชื่อถือในลัทธิไสยศาสตร์จะอธิบายจิตวิญญาณของคนที่มีความสามารถและมีคุณธรรมสูงส่งว่าเทพเจ้า) จากความข้างต้นจะเห็นว่าคำว่า “ผีหรือผีปอบ” และคำว่า “神” มีระดับความหมายที่ไม่เท่ากัน กล่าวคือ ในภาษาต้นฉบับจะให้ความหมายในเชิงลบแต่ภาษาแปลให้ความหมายในเชิงบวก เมื่อผู้แปลแปลความหมายเป็นภาษาจีนทำให้บทแปลผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ ภาพความคิดของผู้ชมชาวจีนไม่เท่ากับบทบรรยายได้ภาพในภาษาต้นฉบับ ดังนั้นควรปรับบทแปลของคำนี้เป็น “吃肉脏的鬼” (ผีที่กินเครื่องใน)

2.4 กลวิธีการแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง

ตัวอย่างที่ 7

ต้นฉบับ …มึงเป็นบ้าเหอ มึงชิบ้า อีเหี้ย

ฉบับแปล …是不是疯了，是你疯了狗东西。

ในตัวอย่างที่ 7 หลักจากที่มึงกลับจากร้านเหล้า และโดยสารรถประจำทางเพื่อกลับบ้าน ขณะนั้นมึงมีอาการไอขึ้นรุนแรง คุณป้าที่นั่งฝั่งตรงข้ามจึงพูดกับมึงขึ้นมาว่าใจเย็นนะลูก แต่มึงกลับตบไปที่หน้าคุณป้า และพูดขึ้นมาว่า “มึงเป็นบ้าเหอ มึงชิบ้า อีเหี้ย” ผู้แปลแปลคำว่า “อีเหี้ย” ในที่นี้ว่า “狗东西” (狗 หมายถึง หมา 东西 หมายถึง สิ่งของ) เมื่อพิจารณาพบว่า ผู้แปลแปลโดยแทนสิ่งที่ให้ความหมายในวัฒนธรรมปลายทาง โดยคำว่า “狗” (หมา) มีความหมายเปลี่ยนแปลงไปในทางลบหลังจากยุคล่าอาณานิคม เนื่องจากในยุคนั้นมีข้อกีดกันพวกนอกอาณานิคมว่า “คนจีนและหมาไม่อนุญาตให้ผ่านเข้าไปในพื้นที่ที่เจ้าอาณานิคมถือ

ครองอยู่” ความโกรธแค้นรุนแรงของคนจีนที่ถูกเปรียบเทียบกับหมา ส่งผลต่อทัศนคติที่เหยียดหยามหมา และผูกผันความหมายของหมา มาใช้เรียกพวกคนจีนที่รับใช้พวกฝรั่งที่ล่าเมืองขึ้นนั้น อย่างดูถูกเหยียดหยาม เช่น หมาขายชาติ สุนัขเดินตาม สุนัขรับใช้ (เมฆม สอดส่องกฤษ, 2549)

อย่างไรก็ตาม คำว่า “เหี้ย” จัดเป็นคำหยาบที่มีความหมายแตกต่างออกไปตามบริบทเมื่อผู้แปลต้องแปลจำเป็นต้องพิจารณาความหมายในบริบทนั้นด้วย เห็นได้จากคำว่า “เหี้ย” ที่ปรากฏในบทบรรยายได้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” เช่น “เป็นเหี้ยอะไรกันนะ” แปลว่า “得什么恶病了。” (เป็นโรคที่น่ารังเกียจ) และ “มึงเสือกเหี้ยอะไรอีแก่” แปลว่า “瞎操什么新老不死的” (กลุ่มอะไรอีแก่) เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 8

ต้นฉบับ อาจารย์เป็นอีหยังครับ

ฉบับแปล 法师，您怎么了。

ในตัวอย่างที่ 8 หลังจากมีการทำพิธีถวายเครื่องเซ่นไหว้ และทำพิธีขับไล่ดวงวิญญาณ สิ่งชั่ว

ร้ายที่สิงสถิตอยู่ในร่างป้าน้อยเสร็จสิ้น จากนั้นอาจารย์สันติผู้เป็นเจ้าของพิธียืนนิ่งและหัวเราะขึ้นมา ลูกศิษย์ที่ยืนอยู่ใกล้ ๆ จึงเดินเข้าไปถามว่า “อาจารย์เป็นอีหยังครับ” ผู้แปลเลือกแปลว่า “法师，您怎么了？” (อาจารย์ เป็นอะไรครับ) เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า คำว่า “อาจารย์” ในที่นี้วัฒนธรรมอีสานหมายถึงหมอผีหรือหมอธรรม ผู้แปลแปลว่า “法师”¹ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าที่ผู้แปลแปลว่า “法师” เนื่องจากมีคำศัพท์ในภาษาไทยและภาษาจีนที่มีความหมายตรงกัน อีกทั้งคำว่า “อาจารย์” และ “法师” ต่างก็ต้องเป็นผู้ที่เรียนคาถาอาคมทางพุทธเวทย์และไสยเวทย์ และต้องปฏิบัติตัวอยู่ในคุณธรรม ดังนั้นผู้แปลจึงเลือกใช้คำดังกล่าวเพราะสามารถทำให้ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางเข้าใจความหมายได้ชัดเจน

¹ 法师 หมายถึง คำที่ใช้เรียกพระหรือเจ้าอาวาส เช่น ไทยเรียกว่า หลวงพ่อ อาจารย์ (พจนานุกรมจีน - ไทย ฉบับใหม่, 2564)

ตัวอย่างที่ 9

ต้นฉบับ เมื่อก็ตรงหน้าหิ้งเกิดอะไรขึ้นหรือครับ

ฉบับแปล 刚刚祭坛上发生什么事了。

ในตัวอย่างที่ 9 เป็นเหตุการณ์ต่อจากตัวอย่างที่ 8 หลังจากที่ผู้ถ่ายทอดคดีได้ยินเสียงอะอะจึงถามผู้รวมพิธีว่า “เมื่อก็หน้าหิ้งเกิดอะไรขึ้นครับ” แปลว่า “刚刚祭坛上发生什么事了。” (เมื่อสักครู่นี้เกิดอะไรขึ้นที่แท่นบูชา) คำว่าหิ้งในภาษาต้นฉบับมีความหมายว่า สถานที่ที่ใช้ในการทำพิธีและถวายเครื่องเซ่นไหว้ ผู้แปลใช้คำที่มีในภาษาปลายทางกลับใช้คำว่า “祭坛” ซึ่งพจนานุกรม《现代汉语词典》(第七版) ให้ความหมายของคำนี้ว่า “祭祀用的台”(แท่นที่ใช้ในการเซ่นไหว้) เมื่อพิจารณาจากฉากในภาพยนตร์แล้วคำว่า “หิ้ง” ไม่ได้มีลักษณะเป็นแท่นขนาดใหญ่เหมือนกับแท่นในวัฒนธรรมปลายทาง เช่น 天坛 地坛 ในวัฒนธรรมปลายทาง อย่างไรก็ตาม ผู้แปลเลือกใช้คำว่า “祭坛” อาจจะเป็นที่รู้จักในวัฒนธรรมปลายทาง และเห็นภาพได้ชัดเจนมากกว่า

2.5 กลวิธีการแปลโดยการอธิบายความ

ตัวอย่างที่ 10

ต้นฉบับ ย้อนว่าไปกินซากดวงวิญญาณที่มันอยู่ในสัตว์พวกนี้

ฉบับแปล 因为你吃了野兽的灵魂。

ในตัวอย่างที่ 10 คู่สามีภรรยาคนหนึ่งเดินทางมาหาบ้านิมเพื่อขอความช่วยเหลือเนื่องจากสามีไปจับงูเห่ามากเกินไป หลังจากนั้นเกิดอาการเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ ไปหาหมอก็ยังไม่หาย บ้านิมจึงกล่าวขึ้นมาว่า “ย้อนว่าไปกินซากดวงวิญญาณที่มันอยู่ในสัตว์พวกนี้” ผู้แปลแปลว่า “因为你吃了野兽的灵魂。” (เพราะคุณกินวิญญาณของสัตว์ป่า) เมื่อพิจารณาในรูปประโยคนี้ พบว่า คำว่า “野兽的灵魂” หากแปลตรงตัวจะมีความหมายว่า “วิญญาณสัตว์ป่า” ผู้แปลเลือกแปลโดยใช้การอธิบายความ เพื่อให้ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางเข้าถึงความหมายที่แท้จริงได้ง่ายมากขึ้น

ตัวอย่างที่ 11

ต้นฉบับ กูต้องเสกไม้ครู เสกแล้วเสกอีกด้วยพลังที่กูมีฉบับแปล 木榜上也得施咒语才行，用尽我所有的力量。

ในตัวอย่างที่ 11 ป่านิมและสันติผู้เป็นหมอผีกำลังปรึกษากันในการทำพิธีขับไล่ดวงวิญญาณในร่างของมิ่ง สันติได้บอกกับป่านิมว่าตนเองต้องเตรียมสิ่งของหลายอย่างในการทำพิธี กล่าวกับป่านิมว่า “กูต้องเสกไม้ครู เสกแล้วเสกอีกด้วยพลังที่กูมี” ผู้แปลแปลประโยคนี้ว่า “木榜上也得施咒语才行，用尽我所有的力量。” (ต้องเสกคาถาใส่เข้าไปในไม้ด้วยพลังทั้งหมดที่ผมมีอยู่ถึงจะได้) เมื่อพิจารณาจะพบว่า ผู้แปลใช้กลวิธีการแปลโดยอธิบายความหมายของคำว่า “เสกไม้ครู” กล่าวคือ เป็นการอธิบายความหมายของไม้ที่ผ่านการปลุกเสกเพื่อเพิ่มอิทธิฤทธิ์ อย่างไรก็ตามผู้แปลเลือกที่จะแปลคำว่า “ครู” เนื่องจากคำว่า “ไม้ครู” ไม่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมปลายทาง การแปลในลักษณะนี้ผู้แปลเพียงต้องการสะท้อนความหมายให้ผู้อยู่ในวัฒนธรรมปลายทางเข้าใจได้ง่ายขึ้น

ตัวอย่างที่ 12

ต้นฉบับ กูต้องเขียนยันต์ ปลุกเสกผ้ายันต์ทั้งหมด ไม่รู้กี่ผืนต่อกี่ผืนฉบับแปล 不知道要画多少符咒，还要将神力注入其中。

ในตัวอย่างที่ 12 เป็นเหตุการณ์ต่อจากตัวอย่างที่ 11 สันตินอกจากจะต้องเตรียมเสกไม้ครู เขายังกล่าวกับป่านิมต่อว่า “กูต้องเขียนยันต์ ปลุกเสกผ้ายันต์ทั้งหมด ไม่รู้กี่ผืนต่อกี่ผืน” ผู้แปลแปลว่า “不知道要画多少符咒，还要将神力注入其中。” (ไม่รู้ว่าจะต้องเขียนยันต์กี่ผืน และยังต้องใส่พลังเข้าไปในนั้น) เมื่อพิจารณาจากรูปประโยคจะเห็นว่ามีความทางวัฒนธรรมในภาษาต้นฉบับแตกต่างจากภาษาปลายทางหรือภาษาแปล ได้แก่คำว่า “画符咒” (เขียนยันต์) และ “将神力注入其中” (นำเอาพลังปาฏิหาริย์ใส่เข้าไปในนั้น) ซึ่งการแปลแปลอธิบายความจะช่วยให้ผู้รับสารในวัฒนธรรมปลายทางจะเข้าใจความหมายของคำนี้ได้แท้จริง

ตัวอย่างที่ 13

ต้นฉบับ ผู้ชายตัวใหญ่ ๆ นุ่งผ้าเตี่ยวสีแดง เสื้อกั๊กสีแดง ลงยันต์อะไรไม่รู้
ฉบับแปล 很大块头的一个男人，胸口画满了奇怪的符咒，穿着和红色传统裤子一样颜色的背心。

ในตัวอย่างที่ 13 มิ่งบอกกับผู้มาถ่ายสารคดีร่างทรงว่า ตัวเองฝันซ้ำ ๆ เรื่องเดิม ฝันเห็น “ผู้ชายตัวใหญ่ ๆ นุ่งผ้าเตี่ยวสีแดง เสื้อกั๊กสีแดงลงยันต์อะไรไม่รู้ ผู้แปลแปลว่า “很大块头的一个男人，胸口画满了奇怪的符咒，穿着和红色传统裤子一样颜色的背心。” (ผู้ชายตัวใหญ่ ๆ ที่หน้าอกสักยันต์แปลก ๆ เต็มไปหมด ใส่กางเกงโบราณสีแดงและกั๊กสีแดง) จากรูปประโยคข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้แปลใช้กลวิธีการแปลแบบอธิบายความหมาย กล่าวคือ คำว่า “ผ้าเตี่ยวสีแดง” แปลว่า “红色传统裤子” เป็นการอธิบายความหมายให้ผู้รับสารในวัฒนธรรมปลายทางเข้าใจว่า “ผ้าเตี่ยวสีแดง” ที่กล่าวถึงเป็นผ้าถุงที่ใช้กันในสมัยโบราณ ส่วนคำว่า “เสื้อกั๊กสีแดง” แปลว่า “红色背心” แต่เมื่อพิจารณาจากรูปประโยคของภาษาต้นฉบับพบว่ามีคำว่า “ลงยันต์” หลังคำว่า “เสื้อกั๊กสีแดง” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้แปลอาจจะเข้าใจความหมายของภาษาต้นฉบับคลาดเคลื่อน ผู้แปลจึงเลือกกลวิธีการแปลโดยการอธิบายความหมายเพิ่มขึ้นมาว่า “胸口画满了奇怪的符咒” มีความหมายว่า ลงยันต์แปลก ๆ เต็มหน้าอก จากการแปลข้างต้นอาจจะทำให้ผู้รับสารในวัฒนธรรมปลายทางเข้าใจความหมายผิดเพี้ยนไป

2.6 กลวิธีการแปลโดยการละ

ตัวอย่างที่ 14

ต้นฉบับ มาแก้บนก็ใช้เหล้าไก่แก้ตัวหนึ่ง มาถวาย
ฉบับแปล 来还原的时候就会带来酒和鸡，来供奉。

ในตัวอย่างที่ 14 บ่านิมเล่าถึงเครื่องเซ่นไหว้ที่ผู้นับถือยาบาหยันต้องนำมาแก้บนหลังจากที่ประสบความสำเร็จตามที่ตนเองขอไว้ บ่านิมเล่าว่า “มาแก้บนก็ใช้เหล้าไก่แก้ตัวหนึ่ง มาถวาย” ผู้แปลแปลว่า “带来酒和鸡” (นำเหล้าและไก่มา) ซึ่งการแปลแบบละใน

รูปประโยคนี้นี้เป็นการละจำนวนตัวเลข ทั้งนี้ผู้วิจัยมองว่าเนื่องจากวัฒนธรรมการเลี้ยงผีหรือแค้นในภาคอีสานได้กำหนดวิธีการและเครื่องเซ่นไหว้ในการเลี้ยงผีหรือไหว้ผีไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นหากผู้แปลแปลแบบละอาจทำให้ความหมายในภาษาต้นฉบับหายไป และทำให้ผู้รับชมในภาษาปลายทางเข้าใจความหมายคลาดเคลื่อนไป

ตัวอย่างที่ 15

ต้นฉบับ จากนั้นกูก็ขับวิญญาณมันลงในหม้อที่ถูกลอาคมไว้แล้ว

ฉบับแปล 然后，我会把灵魂关进封印的坛子里。

ในตัวอย่างที่ 15 สันติผู้เป็นอาจารย์หมอผีในพิธีได้บอกกับทุกคนว่า หลังจากให้อัญเชิญให้เหล่าผีที่อาศัยในสถานที่ทำพิธีได้กินเครื่องเซ่นไหว้เรียบร้อยแล้ว สันติกล่าวต่อว่า “จากนั้นกูก็ขับวิญญาณมันลงในหม้อที่ถูกลอาคมไว้แล้ว” ผู้แปลแปลว่า “然后，我会把灵魂关进封印的坛子里。” (หลังจากนั้น ฉันก็เอาวิญญาณไปกักขังไว้ในหม้อ) เมื่อพิจารณาจากรูปประโยคการแปลโดยรวมจะเห็นได้ว่า ผู้แปลใช้วิธีการละไม่แปลคำว่า “ขับวิญญาณ” อย่างไรก็ตามบริบทโดยรอบของรูปวลี “ขับวิญญาณ” ระบุว่า “สิ่งแรกที่กูต้องทำก็คือ เรียกวิญญาณให้พวกมันไปลงในร่างอิมิ่ง” และ “แล้วกูก็เอาหม้อใบนี้ลงไปชั้น 1 เพื่อฝังและทำพิธีศักดิ์วิญญาณ” อาจจะช่วยให้สื่อความหมายของวลี “ขับวิญญาณ” ดังนั้นผู้แปลจึงละไม่แปลแต่ความหมายยังทำให้ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางเข้าใจได้เหมือนกับต้นฉบับ

2.7 กลวิธีการแปลตรงตัว

ตัวอย่างที่ 16

ต้นฉบับ ตระกูลป่าเป็นร่างทรงของยาบาหยันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว

ฉบับแปล 我的家族代代都是巴扬神的附身灵媒。

ในตัวอย่างที่ 16 ปานีมีกำลังแนะนำตระกูลของตนเองให้กับผู้มาถ่ายสารคดีฟังว่า “ตระกูลป่าเป็นร่างทรงของยาบาหยันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว” ผู้แปลแปลว่า “我的家族代代都是巴扬神的附身灵媒。” เมื่อพิจารณาคำในการแปลและโครงสร้างในการแปลจะเห็นได้ว่าเป็นการแปลตรงตัว ซึ่งภาษาแปลสามารถรักษาความหมายในภาษาต้นฉบับไว้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างที่ 17

ต้นฉบับ อย่างที่เห็นก็จะมีคนมาให้ป้ารักษายู่ทุก ๆ วัน มาหาทุกวัน บางคนก็มาหาด้วยอาการเจ็บไข้ได้ป่วย แต่บางคนก็จะมาขอพร บนบาน

ฉบับแปล 就像你看到的那样，每天会有人来让我给他们治疗。每天都有人来找我治病。有些人可能是来求福许愿的。

ในตัวอย่างที่ 17 เป็นสถานการณ์ต่อจากตัวอย่างที่ 16 ปานีมีบอกเล่าการเป็นร่างทรงและสิ่งที่ตนเองต้องทำในแต่ละวันให้กับผู้มาถ่ายสารคดีฟัง กล่าวว่า “อย่างที่เห็นก็จะมีคนมาให้ป้ารักษายู่ทุก ๆ วัน มาหาทุกวัน บางคนก็มาหาด้วยอาการเจ็บไข้ได้ป่วย แต่บางคนก็จะมาขอพร บนบาน” ผู้แปลแปลว่า “就像你看到的那样，每天会有人来让我给他们治疗。每天都有人来找我治病。有些人可能是来求福许愿的。” เมื่อพิจารณาคำว่าต้นฉบับของคำว่า “ขอพร บนบาน” และคำแปลว่า “求福许愿” จะเห็นได้ว่าคำเหล่านี้เป็นคำที่มีอยู่ในคำศัพท์ภาษาไทยและภาษาจีนอยู่แล้ว เมื่อนำคำดังกล่าวมาใช้ก็สามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมไทยและจีนที่มีความเกี่ยวข้องกันในด้านของวัฒนธรรมความเชื่อของพระพุทธศาสนาได้อีกด้วย

ตัวอย่างที่ 18

ต้นฉบับ อาจารย์บอกพิธียังไม่จบอย่าเพิ่งเปิดประตูนะครับ

ฉบับแปล 法师说直到他驱魔结束前为止一定不要开门。

ในตัวอย่างที่ 18 ในระหว่างที่กำลังทำพิธี ณ ลานพิธีซึ่งอยู่คนละที่กับสถานที่ที่กักตัวมั้ง ขณะนั้นมั้งได้ร้องขอความช่วยเหลือ และวิงวอนให้เปิดประตู นำมั้งผู้เฝ้าอยู่ภายนอก

ห้องกักตัวจึงพูดขึ้นมาว่า “อาจารย์บอกพิธียังไม่จบอย่าเพิ่งเปิดประตูนะครับ” ผู้แปลแปลว่า “法師说直到他驱魔结束前为止一定不要开门。” เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า คำว่า “อาจารย์” ในที่นี้วัฒนธรรมอีสานหมายถึงหมอผีหรือหมอธรรม ผู้แปลแปลว่า “法師” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าที่ผู้แปลแปลว่า “法師” เนื่องจากมีคำศัพท์ในภาษาไทยและภาษาจีนที่มีความหมายตรงกัน อีกทั้งคำว่า “อาจารย์” และ “法師” ต่างก็ต้องเป็นผู้ที่เรียนคาถาอาคมทางพุทธเวทย์และไสยเวทย์ และต้องปฏิบัติตัวอยู่ในคุณธรรม ดังนั้นผู้แปลจึงเลือกใช้คำดังกล่าวเพราะสามารถทำให้ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางเข้าใจความหมายได้ชัดเจน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดบทบรรยายได้ภาพ

จากการศึกษาข้อผิดพลาดในการแปลบทบรรยายได้ภาพในบทภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” จากภาษาไทยเป็นภาษาจีนพบว่า ผู้แปลมีการแปลข้อผิดพลาดทั้งหมด 23 รูปประโยค จากการสรุปประเด็นข้อผิดพลาดจากดวงตา สุล (2541) พบว่า สามารถแบ่งการแปลผิดพลาดในบทบรรยายได้ภาพในบทภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ออกเป็น 3 ประเภท ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการแปลบทบรรยายได้ภาพในบทภาพยนตร์

ประเภทของข้อผิดพลาด	จำนวน	ร้อยละ
1. การแปลผิด	13	56.52
2. การแปลเกิน	2	8.70
3. การเลือกใช้คำไม่เหมาะสม	8	34.78

3.1 การแปลผิด

ตัวอย่างที่ 19

ต้นฉบับ กุยอมให้มันรับขันธเป็นร่างทรงแล้ว

ฉบับแปล 她被附身了

ในตัวอย่างที่ 19 หลังจากเกิดเหตุการณ์แปลก ๆ หลายอย่างกับมิ่ง ป้าน้อยผู้เป็นแม่จึงบอกกับนิ่มผู้เป็นน้องสาวว่า “กุยอมให้มันรับขันธเป็นร่างทรงแล้ว” ผู้แปลแปลว่า “她被附身了” (เขาถูกสิงร่าง) จะเห็นได้ว่ามีแปลผิดพลาดหลายจุดด้วยกัน ได้แก่ แปลคำว่า “กุ” เป็น

“她” เนื่องจากคำว่า “กุ” ในที่นี้หมายถึงป้าน้อย ส่วนคำว่า “她” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าผู้แปลเข้าใจเป็น “มิ่ง” ซึ่งผิดความหมาย นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากประโยค “她被附身了” จะเห็นได้ว่าความหมายแตกต่างจากภาษาในต้นฉบับ ซึ่งมีความหมายว่า “เขาถูกสิงร่าง” หากต้องการแปลให้เข้าใจผู้แปลควรแปลว่า “我愿意让她传承灵媒了” (ฉันยอมให้เขารับหน้าที่เป็นร่างทรงต่อ) ซึ่งมีความหมายว่า “กูยอมให้มันสืบทอดการเป็นร่างทรงต่อ” จะทำให้ความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับมากกว่า

ตัวอย่างที่ 20

ต้นฉบับ สภาพอีมิ่งตอนนี้ กะคือรถที่เสียบุญแจกเอาไว้ ไผ่ขับไปไสกะได้

ฉบับแปล 现在她的状态，就像是没了钥匙的车子，谁都可以开到任何地方。

ในตัวอย่างที่ 20 ป้านิมและแม่น้อยพามิ่งไปพบสันติ เพื่อตรวจอาการของมิ่ง สันติผู้เป็นหมอผีได้กล่าวคำป้านิมและแม่น้อยว่า “สภาพอีมิ่งตอนนี้ กะคือรถที่เสียบุญแจกเอาไว้ ไผ่ขับไปไสกะได้” ส่วนที่ผู้แปลแปลผิดความหมายคือ “就像是没了钥匙的车子” หมายถึง เปรียบเหมือนรถที่ไม่มีกุญแจ จะเห็นได้ว่าความหมายแตกต่างจากภาษาต้นฉบับ ผู้แปลควรแปลว่า “就像一直插着钥匙的车” จะได้ความหมายที่ถูกต้องกับต้นฉบับ

3.2 การแปลเกิน

ตัวอย่างที่ 21

ต้นฉบับ คุณางามใช้ไหม

ฉบับแปล 你是在采访泰国小姐吗？

ในตัวอย่างที่ 21 ผู้ถ่ายทอดสารคดีกำลังสัมภาษณ์มิ่งว่าทำไมถึงมาทำงานที่สำนักงานจัดหางาน มิ่งตอบว่ามีความสุขที่เห็นคนอื่นมีงานทำ และมิ่งก็พูดส่งท้ายว่า “คุณางามใช้ไหม” เมื่อพิจารณาคำพูดของมิ่ง พบว่า คำพูดของมิ่งหมายถึง คำพูดของเขาเหมือนนางงามกำลังพูดอยู่ แต่ผู้แปลแปลว่า “你是在采访泰国小姐吗？” (คุณกำลังสัมภาษณ์

นางงามอยู่ใช้ใหม่) จะเห็นได้ว่าความหมายของภาษาต้นฉบับกับความหมายในภาษาแปลซึ่งเป็นภาษาปลายทางมีความหมายต่างกัน ผู้วิจัยคิดว่าผู้แปลควรแปลว่า “我像不像小姐” ซึ่งคำว่า “小姐” ในที่นี้ผู้แปลหมายถึง “选美小姐”

ตัวอย่างที่ 22

ต้นฉบับ แล้วภูก็เอาหม้อไบนีลงไปชั้น 1 เพื่อฝังและทำพิธีสกดวิญญาณ
ฉบับแปล 把坛子拿走后，我会把坛子放在第一层，然后把与魂灵有关的东西都放进去。

ในตัวอย่างที่ 22 สันติผู้เป็นหมอมือเจ้าพิธีได้บอกขั้นตอนการทำพิธีให้กับทุกคนฟังว่าหลังจากที่เรียกวิญญาณลงหม้อเสร็จสิ้น “แล้วภูก็เอาหม้อไบนีลงไปชั้น 1 เพื่อฝังและทำพิธีสกดวิญญาณ” ผู้แปลแปลว่า “把坛子拿走后，我会把坛子放在第一层，然后把与魂灵有关的东西都放进去。” (หลังจากถือเอาหม้อไป ผมจะเอาหม้อไปวางไว้ชั้น 1 หลังจากนั้นจะเอาทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิญญาณใส่เข้าไป) จากรูปประโยคแปลจะเห็นได้ว่าผู้แปลแปลละและแปลเกินความหมายมา กล่าวคือ ผู้แปลเลือกที่จะละไม่แปลคำว่า “ฝัง” ในที่นี้หมายถึงการนำเอาหม้อไปฝังดินและแปลเกินคือ “把灵魂有关的东西” (เอาทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับดวงวิญญาณ) เมื่อวิเคราะห์จากประโยคแปลจะหมายถึง “เอาหม้อลงไปที่ชั้น 1 จากนั้นเอาทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับดวงวิญญาณใส่เข้าไป ผู้วิจัยคิดว่าหากเป็นความหมายดังกล่าวจะทำให้ผู้ชมในภาษาปลายทางเข้าใจความหมายผิด หากจะแปลตามภาษาต้นฉบับจะแปลว่า “把坛子拿到第一层，把它埋在地下后，把坛子里的灵魂除掉” (ถือหม้อไปที่ชั้น 1 หลังจากฝังมันลงไปได้ดินและสกดวิญญาณที่อยู่ในหม้อ) จะคงความหมายของภาษาต้นฉบับได้มากกว่า

3.3 การเลือกใช้คำไม่เหมาะสม

ตัวอย่างที่ 23

ต้นฉบับ ໄວ້ຄວາມອາພາດພາບາບທບນີ້ແລະ ໄດ້ດຶງດູດຜີເຮື່ອນທີ່ຕາຍໄພ
ฉบับแปล 把鬼魂们都集结起来，连不幸的灵魂也叫来了。

ในตัวอย่างที่ 23 สันติได้เล่าถึงวิญญาณที่อยู่ในร่างของมิ่งว่า วิญญาณที่เข้ามาทำร้ายมิ่งล้วนแต่เป็นวิญญาณชั่วร้าย มีแต่ความอาฆาตพยาบาท “ไ้ความอาฆาตพยาบาทแบบนี้แหละ ได้ดึงดูดผีเร่ร่อนที่ตายโหง” ผู้แปลแปลว่า “把鬼魂们都集结起来，连不幸的灵魂也叫来了。” (รวมด้วยวิญญาณทั้งหมด แม้กระทั่งวิญญาณที่ไม่ดีก็เรียกมาด้วย) เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าคำว่า “ความอาฆาตพยาบาท” และ “ผีเร่ร่อนที่ตายโหง” ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบอธิบายความ และการเลือกแปลแบบละในการแปล ซึ่งจากการค้นคว้าพบว่าทั้งสองคำมีในภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง ได้แก่ คำว่า “怨恨” (ความอาฆาตพยาบาท) “流浪灵魂” (ผีเร่ร่อน) และ “死于非命” (ตายโหง)

ตัวอย่างที่ 24

ต้นฉบับ แล้วกะมีผีฝ่ายร้าย เพิ่นกะติดตามรังควาน แล้วกะเฮ็ดให้เฮาเจ็บไข้ได้ป่วย
ฉบับแปล 坏的神就会给我们带来灾难、病痛。

ในตัวอย่างที่ 24 ป่านิมแนะนำความเชื่อเกี่ยวกับผีของคนอีสานให้กับผู้มาถ่ายสารคดีร่างทรงฟังว่า ผีในภาคอีสานมีหลากหลายมีทั้งผีฝ่ายดี “แล้วกะมีผีฝ่ายร้าย เพิ่นกะติดตามรังควาน แล้วกะเฮ็ดให้เฮาเจ็บไข้ได้ป่วย” ผู้แปลแปลเป็นภาษาปลายทางว่า “坏的神就会给我们带来灾难、病痛。” ในรูปประโยคนี้ผู้แปลแปลคำว่า “รังควาน” ว่า “灾难” ซึ่งพจนานุกรม《现代汉语词典》(第七版) ให้ความหมายว่า “天灾人祸所造成的严重损害和痛苦” ในภาษาไทยจะแปลว่า “ความทุกข์ยาก; ทุกข์เข็ญ; ภัย; ภัยพิบัติ; ความหายนะ เมื่อนำมาพิจารณาคำว่า “รังควาน” และคำว่า “灾难” ซึ่งเป็นการเลือกใช้คำไม่เหมาะสมกับภาษาในต้นฉบับ ซึ่งทำให้ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางเกิดความเข้าใจผิดได้ ผู้วิจัยคิดว่าคำว่า “รังควาน” อาจจะแปลว่า “扰乱” จะให้ความหมายที่ตรงประเด็นมากกว่า

สรุปผลการวิจัย

การศึกษากลวิธีการแปลและข้อผิดพลาดในการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาจีนที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” มี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการแปลและข้อผิดพลาดในการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการแปลบทบรรยายใต้ภาพทางวัฒนธรรม และเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมไทยและจีนต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ การศึกษาประเภทของคำและวลีทางวัฒนธรรม การวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรม และการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการแปลบทบรรยายใต้ภาพในบทภาพยนตร์ ดังนี้

1. จากการศึกษาประเภทของคำและวลีทางวัฒนธรรม โดยใช้ทฤษฎีการแบ่งประเภทของ Nida สามารถแบ่งคำและวลีทางวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม 2) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ 3) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม 4) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา 5) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษา

2. จากการศึกษากลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรม โดยเลือกใช้ทฤษฎีการแบ่งประเภทการแปลทางวัฒนธรรมของ Newmark ทั้งหมด 8 กลวิธี จากการศึกษาพบว่าสามารถแบ่งประเภทการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ 1) กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม 2) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ 3) กลวิธีการแปลโดยใช้คำบัญญัติ 4) กลวิธีการแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมปลายทาง 5) กลวิธีการแปลโดยการอธิบายความ 6) กลวิธีการแปลโดยการละ 7) กลวิธีการแปลตรงตัว

3. จากการศึกษาข้อผิดพลาดในการแปลบทบรรยายใต้ภาพในบทภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” โดยอ้างอิงการแบ่งประเภทตาม ดวงตา สุกพล สามารถแบ่งประเภทของข้อผิดพลาดในการแปลบทบรรยายใต้ภาพในบทภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) การแปลผิด 2) การแปลเกิน 3) การเลือกใช้คำไม่เหมาะสม

โดยสรุป การศึกษาข้อผิดพลาดและกลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมในบทบรรยายใต้ภาพที่ปรากฏในบทละครเรื่อง “ร่างทรง” ในครั้งนี้ พบว่า คำและวลีทางวัฒนธรรมที่พบมากที่สุดคือ คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของคนในพื้นที่อีสาน ซึ่งก่อนที่จะทำการแปลคำและวลีทาง

วัฒนธรรมเหล่านี้ ผู้แปลจำเป็นต้องศึกษาข้อมูล และเตรียมความรู้และเข้าใจ วัฒนธรรมของภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง เพื่อหลีกเลี่ยงการสื่อความหมายที่ผิดพลาด

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเกณฑ์การแบ่งประเภทคำทางวัฒนธรรมของ Nida ที่อ้างใน วราพัชร ชาลี ลีกุล, สานุช เสกขุนทด ณ ถลาง (2562) ทั้งหมด 5 ประเภทมาเป็นการรอบในการวิเคราะห์ พบว่ามีการแบ่งประเภทของคำและวลีทางวัฒนธรรมครบทั้งหมด 5 ประเภท ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อธิศา งามศรี (2560) แต่ไม่ปรากฏคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงขน ชื่นและวัฒนธรรมองค์กร เมื่อพิจารณาจากคำและวลีที่ศึกษาพบว่า คำทางวัฒนธรรมที่ เกี่ยวข้องกับศาสนามีจำนวนพบมากที่สุด โดยคำที่พบจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อ พิธีกรรม รวมไปถึงถ้อยคำที่ใช้ในพิธีกรรม เป็นต้น เนื่องจากคำเหล่านี้จะปรากฏในบทสนทนาทั้งเรื่อง อันดับที่ 2 คือคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม คำที่พบในประเภทนี้ได้แก่ แบบแผน จารีต ประเพณี วิถีชีวิต ค่านำหน้า เป็นต้น อันดับที่ 3 คือ คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษา คำที่พบได้แก่ คำไวพจน์ คำด่าหรือคำต้องห้าม อันดับที่ 4 ได้แก่ คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง กับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม คำที่พบได้แก่ ต้นไม้ ภูเขา สัตว์ เป็นต้น และอันดับสุดท้าย คือ คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ คำที่พบได้แก่ ข้าวของ เครื่องใช้ เสื้อผ้า

ส่วนกลวิธีในการแปลคำทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้เลือกใช้ทฤษฎีของ Newmark ทั้งหมด 8 กลวิธีเป็นการรอบในการแบ่งประเภทของคำและวลีทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบท บรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว โดยสามารถแบ่งคำและวลีทางวัฒนธรรมออกเป็น 7 กลวิธี ซึ่งประเภทของงานวิจัยที่พบสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์ (2558) และปิติภัทร บิลเต๊ะ มุกข์ดา สุขธราจารและนภาศรี ทิมแย้ม (2564) เมื่อพิจารณา พบว่า ประเภทที่พบมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ กลวิธีการแปลตรงตัว เป็นคำเดียวและวลีที่ผู้ แปลสามารถแปลตรงตัวแล้วยังคงความหมายเดิม โดยที่ภาษาต้นฉบับและภาษาแปลตรงกัน ทำให้ผู้รับสารในวัฒนธรรมปลายทางสามารถเข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจน อันดับที่ 2 คือ กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าต้นฉบับ และ กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย ความ จากตัวอย่างที่กล่าวมา เมื่อพิจารณาจะพบว่าคำและวลีที่จำเป็นต้องใช้ 2 กลวิธีนี้

เนื่องจากเป็นคำทางวัฒนธรรมที่ไม่มีในภาษาปลายทาง ดังนั้นผู้แปลจึงจำเป็นต้องอธิบายความหมายให้ใกล้เคียงกับต้นฉบับและให้ผู้ชมในวัฒนธรรมปลายทางเข้าใจ อันดับที่ 3 คือ กลวิธีการแปลโดยการละ ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้แปลเลือกเลือกใช้กลวิธีการแปลละ 2 กรณี กรณีแรก คือ ผู้แปลแปลละเนื่องจากคำหรือวลีรอบข้างมีความหมายใกล้เคียงกัน เมื่อใช้วิธีการแปลละยังสามารถบอกความหมายนั้น ๆ ได้ กล่าวคือ ความหมายในภาษาต้นฉบับและความหมายในภาษาปลายทางใกล้เคียงกัน กรณีที่สอง คือ ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลละเนื่องจากไม่สามารถแปลคำหรือวลีนั้นได้ ซึ่งในกรณีนี้จะทำให้ความหมายบางอย่างในภาษาต้นฉบับหายไป อันดับที่ 4 คือ กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม เนื่องจากคำและวลีทางวัฒนธรรมในบทบรรยายใต้ภาพของภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” มีคำเฉพาะและคำนำหน้าชื่อไม่มากนัก ซึ่งคำส่วนใหญ่ที่พบได้แก่การถอดเสียงจากชื่อตัวละคร และชื่อยาบาหยันเท่านั้น กลวิธีการแปลคำยืมจึงถูกจัดมาอยู่ในอันดับที่ 4 อันดับสุดท้าย คือ กลวิธีการแปลโดยใช้คำบัญญัติ ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวเพียงวลีเดียวเท่านั้น เนื่องจากชื่อเฉพาะนี้ไม่มีปรากฏในภาษาในวัฒนธรรมปลายทาง

สำหรับข้อผิดพลาดในการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดการแยกประเภทข้อผิดพลาดในการแปลของ ดวงดา สุพล (2541) จำนวน 4 ประเภท เมื่อนำคำและวลีทางวัฒนธรรมในบรรยายใต้ภาพมาวิเคราะห์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ซึ่งไม่มีประเภทการแปลขาด ผู้วิจัยแบ่งประเภทของข้อผิดพลาดโดยเรียงตามอันดับได้แก่ การแปลผิด การเลือกใช้คำไม่เหมาะสม และการแปลเกิน เมื่อพิจารณาจากคำและวลีทางวัฒนธรรมที่ผู้แปลได้ทำการแปล พบว่า ข้อผิดพลาดในการแปลมีหลัก ๆ 2 ปัจจัยคือ ผู้แปลแปลผิดเนื่องจากเลือกใช้คำในภาษาต้นฉบับและภาษาปลายทางที่ผิดความหมาย เช่น คำว่า “รังควาน” ผู้แปลใช้คำว่า “灾难” ที่มีความหมายว่า “ความทุกข์ยาก; ทุกข์เข็ญ; ภัย; ภัยพิบัติ” กรณีที่สองคือ ความหมายของภาษาต้นฉบับกับภาษาแปลมีความแตกต่างกันโดนสิ้นเชิง กล่าวคือ ผู้แปลอาจจะไม่เข้าใจความหมายของภาษาต้นฉบับหรือเข้าใจความหมายผิด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเพียงคำและวลีทางวัฒนธรรมในบทบรรยายใต้ภาพในภาพยนตร์เรื่อง “ร่างทรง” ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ถิ่นอีสาน การดำเนินเรื่องส่วนใหญ่จะใช้ภาษาอีสานเท่านั้น ผู้สนใจสามารถศึกษาเปรียบเทียบคำและวลีทางวัฒนธรรมในบทภาพยนตร์ในภาษาถิ่นอื่น ๆ หรือศึกษาคำทางวัฒนธรรมในช่วงยุคสมัยที่แตกต่างกันด้านความหมาย การรับรู้เมื่อแปลจากภาษาจีนเป็นภาษาไทยหรือภาษาไทยเป็นภาษาจีนจะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นุ่มทอง. (2563). *ทักษะการแปลภาษาจีนเป็นภาษาไทย*. ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- กนกพร นุ่มทอง, และศิริวรรณ ลิขิตเจริญธรรม. (2562). (2562, กรกฎาคม – ธันวาคม). *หลักและข้อระวังในการแปลจีน - ไทย ไทย - จีน*. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 12(2), 105-151.
- กัลยาณี กฤตโตปการกิจ. (2563). *กลวิธีการแปลชื่อภาพยนตร์ไทยของขวัญเป็นภาษาจีน*. Rajabhat Journal of Science, Humanities and Social Science ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม.
- จินดาพร พินพงทรัพย์. (2561). *กลวิธีการตั้งชื่อภาพยนตร์ไทยเป็นภาษาจีน*. Veridian E – Journal, Silapakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม.
- ดวงตา สุพล. (2545). *ทฤษฎีและกลวิธีการแปล*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2554). *พจนานุกรมจีน - ไทย ฉบับใหม่ พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.
- เนตรน้ำทิพย์ บุตดาววงศ์, และศรีณธร สุระหาร. (2564). *การศึกษากลวิธีการแปลชื่ออาหารไทยเป็นจีน : กรณีศึกษา ร้านอาหารไทยในนครเฉิงตู สาธารณรัฐประชาชนจีน*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ 12 ฉบับที่ 1

เดือนมกราคม – มิถุนายน.

บุรินทร์ ศรีสมถวิล. (2563). การก้าว “ไม่” ข้ามความเป็นอื่นด้านภาษาในคำบรรยายได้ภาพ
ภาษาจีนซีรีส์เรื่อง “เกียร์สี่สาวกับกาวนีสี่ฝน”. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม.

ประภาศรี สีหอำไพ. (2550). *วัฒนธรรมทางภาษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิติกัทร บิลเต๊ะ, มุกข์ดา สุขธราจาร, และนภาศรี ทิมแย้ม. (2564). *กลวิธีการแปลคำศัพท์
ทางวัฒนธรรมจากคู่มือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. วารสารวณะ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2

เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม.

เยาวลักษณ์ ศรีวิเชียร, และจิราพร เนตรสมบัติผล. (2563). *กลวิธีการแปลชื่อซีรีส์จีนในแอป
พลิเคชั่น WeTv เป็นภาษาไทย*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุราษฎร์ธานี ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก : <https://dictionary.orst.go.th>.

วราพัชร ชาลิกุล. (2560). *กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ
กรณีศึกษาเรื่องเรื่องของจีน ดารา แต่งโดย อุษณา เฟื่องธรรม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัลภา เออร์วาย. (2541). *การแปลบทภาพยนตร์และบทโทรทัศน์ : Movies and television
script translation*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคาแหง.

สีธา พินิจภูวดล. (2543). *คู่มือนักแปลอาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ : นานมีบุคส์.

สัณณวี สายบัว. (2542). *หลักการแปล (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .

สัณณวี สายบัว. (2550). *หลักการแปล*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพรรณิ ปันมณี. (2554). *การแปลขั้นสูง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

โสพิศลดา แสงตระการกิจ. (2560). *กลวิธีการแปลสำนวนในบทบรรยายภาพยนตร์
ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย กรณีศึกษาเรื่อง The Social Network*. (วิทยานิพนธ์

- ปริญญาหมาบัณฑิต). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
อริษา งามศรี. (2560). *กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่พบในบทแปลจากภาษาไทย
เป็นภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาหนังสือเรื่อง “ครูบ้านนอก” โดย คำหมาน คนไค.*
(วิทยานิพนธ์ปริญญาหมาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
เอกชัย แสงจันทร์ทะบุ. (2563). *กลวิธีการแปลชื่อละครและซีรีส์ไทยเป็นภาษาจีน.* วารสาร
มนุษยศาสตร์สาร ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน.
อัจฉรา ไส้สัตรูไค. (2542). *จุดมุ่งหมาย หลักการ และวิธีแปล: Nature and methods of
translation.* เข้าถึงได้จาก <http://e-book.ram.edu/e-book/e/en322/>
Jun Yunjia. (2561). *การวิเคราะห์กลวิธีการแปลบทภาพยนตร์จากจีนเป็นภาษาอังกฤษ
กรณีศึกษาเรื่อง THE EMPRESSES IN THE PALACE (ราชวงศ์เฉียนฮ่วน).* วารสาร
สังคมศาสตร์วิชาการ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน.
Newmark, P. (1982). *Approached to Translation.* Oxford: Pergamon Press.
_____, P. (1995). *A Textbook of Translation.* London: Phoenix ELT.
Nida, E. A. (1964). *Toward a Science Translating.* Leiden: E.J. Brill.